

Особливості адміністративно-правової кваліфікації правопорушень, які посягають на власність. Особливості адміністративно-правової кваліфікації порушень у галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою.

Вступ

Адміністративні порушення у сфері власності становлять одну із найпоширеніших і найнебезпечніших груп протиправних діянь, оскільки вони посягають на одне із соціальних благ – право власності. Відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

Перелік адміністративних правопорушень, що посягають на власність, в основному зосереджено в гл. 6 КУпАП. За об'єктом посягання їх можна умовно поділити на два розділи: 1) правопорушення, що посягають на відносини загальнодержавної власності (порушення права державної власності на надра (ст. 47); порушення права державної власності на води (ст. 48); порушення права державної власності на ліси (ст. 49); порушення права

державної власності на тваринний світ (ст. 50); 2) правопорушення, що посягають на відносини власності взагалі (дрібне викрадення чужого майна (ст. 51); порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності (ст. 51²).

Розвиток сучасних міст та підвищення технологічного рівня промисловості у світі зумовлюють загострення проблеми існування комфортного середовища для життя людини. Конституція України гарантує кожному громадянину достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, зобов'язує органи державної влади забезпечувати екологічну безпеку і підтримувати екологічну рівновагу на всій території держави. Одним з ефективних засобів реалізації конституційного права громадян на сприятливе житлове середовище є благоустрій населених пунктів. Процеси, пов'язані з громадським благоустроєм, явища, що його супроводжують, та їх наслідки, зокрема, адміністративна відповідальність за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, займають важливе місце в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Загальна тенденція дотримання правил благоустрою територій населених пунктів в Україні характеризується зростанням правопорушень в цій сфері.

Адміністративне правопорушення у галузі житлово-комунального господарства та благоустрою — це суспільно шкідлива, протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка виявляється у порушенні загальнообов'язкових адміністративно-правових норм, що регулюють сферу житлово-комунального господарства та благоустрою, та посягає на власність, права і свободи громадян, а також на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративні правопорушення у галузі житлово-комунального господарства та благоустрою визначаються складами проступків, визначених

у гл. 11 Кодексу України про адміністративні правопорушення: порушення порядку взяття на облік та строків заселення жилих будинків і жилих приміщень (ст. 149); порушення порядку ведення єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов (ст. 149⁻¹); порушення правил користування жилими будинками і жилими приміщеннями (ст. 150); самоправне зайняття жилого приміщення (ст. 151); порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів (ст. 152); порушення правил паркування транспортних засобів (ст. 152⁻¹); знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів (ст. 153); порушення правил тримання собак і котів (ст. 154).

1. Дрібне викрадення чужого майна.

Відповідно до Закону України від 2 червня 2005 року №2635-IV “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення”, який набув чинності з 30 червня 2005 року відбулася декриміналізація

дрібного викрадення приватного майна. Адже побудова правової, демократичної держави вимагає декриміналізації діянь, які нездатні заподіювати істотну шкоду об'єктам кримінально-правової охорони. Крім того, конституційне проголошення, що всі суб'єкти права власності рівні перед законом (ст. 13) та законодавче закріплення, що Україна створює рівні умови для розвитку всіх форм власності та їх захисту ч. 5 ст. 2 Закону України “Про власність” вимагали від законодавця нових підходів до захисту права власності, а саме установа однакових умов відповідальності за викрадення чужого майна будь-якої форми власності. Якщо раніше адміністративна відповідальність за крадіжку на суму, яка є меншою від встановленої законодавством, наступала лише при викраденні державного та колективного майна (а за всі крадіжки приватного майна винні особи повинні були нести кримінальну відповідальність незалежно від суми завданих збитків), то нині немає значення те, кому належало викрадене майно, оскільки у КУпАП застосовується єдиний термін «чуже майно».

В 2005 році відбулася декриміналізація дрібного викрадення приватного майна. Однак, ці зміни в законодавстві України викликали хвилю сперечань та обурення. Основним із аспектів дискусій було цінове підвищення розміру викраденого. Тоді в 2009 році Верховною Радою України були прийняті зміни, найбільш принциповою новацією яких слід вважати не стільки корекцію обсягу відповідальності, як перевизначення «дрібного» стосовно викрадення чужого майна. Якщо відповідно до КУпАП за редакцією 2005 року дрібна крадіжка завершувалася на сумі в 907,5 грн. (у 2009 році), після чого слідувала крадіжка в розумінні статті 185 Кримінального кодексу України з установленою там відповідальністю, то за редакцією 2009 року — 60,5 грн., а з прийняттям нового Податкового кодексу України (далі – ПКУ) дрібна крадіжка завершується на сумі 94,1 грн. (у 2011 р.).

Для вірної кваліфікації правопорушення за ст. 51 КУпАП „Дрібне викрадення чужого майна” необхідно визначитися із складом даного правопорушення.

Об'єктом адміністративного правопорушення за ст.51 КУпАП є суспільні відносини в сфері власності. Відповідно до ст. 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. За суб'єктом носія права власності чинне законодавство виокремлює : а) право власності українського народу; б) право державної власності; в) право комунальної власності; г) право колективної власності (зокрема, підприємств, громадських організацій та інших об'єднань громадян); д) право приватної власності, зокрема, право спільної власності подружжя, членів сім'ї, осіб, що ведуть селянське (фермерське) господарство; е) право власності інших держав, їхніх юридичних осіб, спільних підприємств та міжнародних організацій.

Предметом адміністративного правопорушення за ст.51 КУпАП є чуже майно, вартість якого на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян, яке не перебуває у власності чи законному володінні особи і яким вона заволоділа незаконним шляхом.

Предметом правопорушення є майно, яке має певну вартість і є чужим для винної особи: речі (рухомі й нерухомі), грошові кошти, цінні метали, цінні папери тощо, а також право на майно та дії майнового характеру. Розмір майна, яким заволоділа винна особа в результаті вчинення відповідного злочину, визначається лише вартістю цього майна, яка виражається у грошовій оцінці. Вартість викраденого майна визначається за роздрібними (закупівельними) цінами, що існували на момент вчинення злочину, а розмір відшкодування завданих правопорушенням збитків — за відповідними цінами на час вирішення справи в суді. За відсутності зазначених цін на майно його вартість може бути визначено шляхом проведення відповідної експертизи.

Чужим слід визнавати майно, яке не перебуває у власності чи законному володінні винного. Так, не є власниками майна колективних підприємств, підприємств, які засновані на власності об'єднань громадян, акціонерних товариств члени (акціонери) цих підприємств, об'єднань і товариств, тому незаконне заволодіння ними таким майном утворює склад відповідного правопорушення проти власності. Проте, слід пам'ятати, що не є чужим для кожного з подружжя, а отже не може визнаватися предметом адміністративного правопорушення проти власності майно, яке нажите подружжям під час шлюбу і яке знаходиться у спільній сумісній власності подружжя. Водночас роздільне майно подружжя (яке належало кожному з подружжя до одруження, одержане ним під час шлюбу в дар чи в порядку успадкування, або належить йому за шлюбним контрактом, а також речі індивідуального користування, за винятком коштовностей і предметів розкоші) є власністю кожного з них, отже неправомірне заволодіння ним одним із членів подружжя утворює склад відповідного адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51 КУпАП. Таким, що перебуває у спільній власності, слід визнавати також майно, набуте в результаті спільної праці членів сім'ї, якщо інше не передбачено письмовою угодою між ними. Крім того, необхідно звернути увагу на те, що не є чужим для осіб, які ведуть сільське (фермерське) господарство, майно такого господарства, оскільки воно

належить їм на праві сумісної власності. Виняток з цього становлять випадки, коли майно такого господарства розділено між такими особами відповідно до укладеної між ними угоди або якщо ними утворено сільське (фермерське) господарство у формі юридичної особи. Тобто предметом дрібного викрадення може бути лише майно, що не належить винному і є для нього чужим. Тому таємне вилучення своєї речі із чужого володіння не є викраденням.

Основною ознакою об'єктивної сторони, яка впливає на кваліфікацію правопорушень та відмежування адміністративного правопорушення від кримінальних правопорушень за статтями 185 та 190 КК України (Крадіжка та Шахрайство) , *є вартість викраденого чужого майна*. Яким же чином визначається розмір викраденого майна, щоб дане викрадення могло кваліфікуватись як дрібне?

Відповідно до статті 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення, викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо *вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян*.

Для інформації! Відповідно до п.5 підрозділу 1 Розділу XX ПКУ, якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації злочинів або правопорушень, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV цього Кодексу для відповідного року, тобто повинна дорівнювати 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, - для будь-якого платника податку.

Законом України «Про Державний бюджет на 2017 рік» встановлено, що розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб становить з 1 січня – 1600 грн. Таким чином, розмір податкової соціальної пільги у 2017 р. становить 50% від 1600 грн., тобто 800 грн. Отже, адміністративна відповідальність за ст.51 КУпАП наставатиме у разі викрадення майна на суму до 160 грн. (0,2*800). Слід врахувати, що межа дрібного викрадення залежить від розміру податкової соціальної пільги, яка щорічно буде збільшуватися. При цьому максимальна сума дрібної крадіжки визначена на весь поточний рік, незалежно від зміни розміру прожиткового мінімуму протягом року.

Що стосується об'єктивної сторони дрібного викрадення чужого майна, то вона полягає у вчиненні наступних діянь: 1) крадіжки; 2) шахрайства; 3) привласнення; 4) розтрати.

Крадіжкою визнається таємне викрадення чужого майна.

Таємним визнається таке викрадення, здійснюючи яке винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілих чи інших осіб : за відсутності будь-яких осіб (власників, володільців майна, осіб, під охороною яких воно перебуває, очевидців тощо); у присутності потерпілого або інших осіб (наприклад, ці особи спостерігають за діями винного на певній відстані),

але сам винний не усвідомлював цього моменту і вважав, що діє таємно від інших осіб; у присутності потерпілого або інших осіб, але непомітно для них (наприклад, кишенькова крадіжка); у випадку, коли воно вчинюється у присутності потерпілого чи інших осіб, які через свій фізіологічний чи психічний стан (сон, сп'яніння, малолітство, психічне захворювання тощо) не усвідомлюють факту протиправного вилучення майна: не можуть правильно оцінити і зрозуміти зміст, характер і значення дій винного; вилучення чужого майна особою, яка не була наділена певною правомочністю щодо викраденого майна, а за родом своєї діяльності лише мала доступ до цього майна (комбайнер, сторож, стрілець воєнізованої охорони та ін.).

Загалом, викрадення чужого майна може вчинятися декількома способами.

Шахрайство є заволодінням майном або придбанням права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. В результаті шахрайських дій потерпілий – власник, володілець, особа, у віданні або під охороною якої знаходиться майно, добровільно передає майно або право на майно винній особі. Обман (повідомлення потерпілому неправдивих відомостей або приховування певних обставин) чи зловживання довірою (недобросовісне використання довіри потерпілого) при шахрайстві застосовуються винною особою з метою викликати у потерпілого впевненість у вигідності чи обов'язковості передачі їй майна або права на нього. Отже, обов'язковою ознакою шахрайства є добровільна передача потерпілим майна чи права на нього. Слід мати на увазі, що коли потерпіла особа через вік, фізичні чи психічні вади або інші обставини не могла правильно оцінювати і розуміти зміст, характер і значення своїх дій або керувати ними, передачу нею майна чи права на нього не можна вважати добровільною. Якщо особа заволодіває чужим майном, свідомо скориставшись чужою помилкою, виникненню якої вона не сприяла, та за відсутності змови з особою, яка ввела потерпілого в оману, вчинене також не може розглядатись як шахрайство. Крім того, якщо обман або зловживання довірою були лише способом отримання доступу до майна, а саме вилучення майна відбувалося таємно чи відкрито, то склад шахрайства відсутній. Такі дії слід кваліфікувати відповідно як крадіжку.

Вчинення дрібного викрадення чужого майна шляхом привласнення полягає у протиправному і безоплатному вилученні (утриманні, неповерненні) винним чужого майна, яке знаходилось у його правомірному володінні, з наміром надалі обернути його на свою користь чи користь третіх осіб. У результаті привласнення чужого майна винний починає незаконно володіти і користуватись вилученим майном, поліпшуючи безпосередньо за рахунок викраденого своє матеріальне становище.

В свою чергу розтрата передбачає незаконне і безоплатне витрачання (споживання, продаж, безоплатну передачу, обмін, передачу в рахунок погашення боргу тощо) винним чужого майна, яке йому ввірене чи перебувало в його віданні. В результаті розтрата винний поліпшує майнове становище інших осіб шляхом безпосереднього споживання ними незаконно вилученого майна, позбавлення їх за рахунок витрачання такого майна певних матеріальних витрат, збільшення доходів інших осіб. Таким чином, привласнення та розтрата характеризуються умисним протиправним і

безоплатним оберненням чужого майна на свою користь чи на користь іншої особи. При привласненні ці повноваження використовуються для обернення винною особою майна на свою користь, а при розтраті — на користь інших осіб, зокрема це може бути відчуження майна іншим особам для споживання, як подарунок чи товар, в обмін на інше майно тощо.

Об'єктивна сторона правопорушення поміж іншим характеризується ознакою повторності (у випадку її наявності). В червні 2009 року в ст. 51 КУПАП з'явилась ч.2, яка передбачає адміністративну відповідальність у випадку повторного протягом року вчинення дрібного викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати. Проте, повторне викрадення майна слід розрізняти від продовжуваного викрадення. Так, повторність буде відсутня, коли особа вчиняє два або більше тотожних викрадень майна, об'єднаних єдиним протиправним наміром. Інколи суди помилково кваліфікують за ознакою повторності дії винних осіб, що складаються із ряду тотожних дій (які здійснювалися одним способом) та з самого початку охоплювалися єдиним наміром і мали загальну мету незаконного вилучення майна або заволодіння ним.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується прямим умислом і корисливою метою.

2. Порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів.

Сфера житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою є однією із важливіших для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини. Саме тому дана галузь потребує належного нормативного врегулювання та контролю. Контроль у сфері благоустрою населених пунктів спрямований на забезпечення дотримання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та підпорядкування, а також громадянами, у тому числі іноземцями та особами без громадянства встановлених вимог.

Відповідно до положень Закону України «Про благоустрій населених пунктів» благоустрій населених пунктів – це комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращення мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля.

Територія – це сукупність земельних ділянок, які використовуються для розміщення об'єктів загального користування: парків, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, шляхів, площ, майданів, набережних, прибудинкових територій, пляжів, кладовищ, рекреаційних, оздоровчих, навчальних, спортивних, історико-культурних об'єктів, об'єктів

промисловості, комунально-складських та інших об'єктів у межах населеного пункту.

На об'єктах благоустрою зеленого господарства (парки, парки культури та відпочинку, парки - пам'ятки садово-паркового мистецтва, гідропарки, лугопарки, лісопарки, буферні парки, районні сади; дендрологічні парки, національні, меморіальні та інші; сквери; міські ліси; зони рекреації; зелені насадження в охоронних та санітарно-захисних зонах, зони особливого використання земель; прибережні зелені насадження; зелені насадження прибудинкової території) забороняється: виконувати земляні, будівельні та інші роботи без дозволу, виданого в установленому порядку; самовільно влаштовувати городи, пошкоджувати дерева, кущі, квітники, газони; вивозити і звалювати в не відведених для цього місцях відходи, сміття, траву, гілки, деревину, сніг, листя тощо; складувати будівельні матеріали, конструкції, обладнання; самовільно встановлювати об'єкти зовнішньої реклами, торговельні лотки, павільйони, кіоски тощо; посипати кухонною сіллю сніг та лід на тротуарах; влаштовувати стоянки автомашин, суден, катерів; влаштовувати зупинки пасажирського транспорту та паркувати автотранспортні засоби на газонах; влаштовувати ігри на газонах; спалювати суху рослинність, розпалювати багаття та порушувати інші правила протипожежної безпеки; підвішувати на деревах гамаки, гойдалки, мотузки для сушіння білизни, прикріплювати рекламні щити, електропроводи та інше, якщо вони можуть пошкодити дерево; добувати з дерев сік, смолу, наносити механічні пошкодження; рвати квіти, ламати гілки дерев; винищувати мурашники, ловити птахів і звірів; випасати худобу, вигулювати та дресирувати тварин у не відведених для цього місцях; здійснювати ремонт, обслуговування та миття транспортних засобів, машин, механізмів у не відведених для цього місцях. Порушення зазначених заборон тягне настання юридичної відповідальності, зокрема адміністративної.

Громадяни у сфері благоустрою населених пунктів зобов'язані: 1) утримувати в належному стані закріплені в установленому порядку за ними території; 2) дотримуватися правил благоустрою території населених пунктів; 3) не порушувати права і законні інтереси інших суб'єктів благоустрою населених пунктів; 4) відшкодовувати в установленому порядку збитки, завдані порушенням законодавства з питань благоустрою населених пунктів.

Підприємства, установи та організації у сфері благоустрою населених пунктів зобов'язані: 1) утримувати в належному стані території, надані їм в установленому законом порядку; 2) утримувати в належному стані закріплені за ними на умовах договору з балансоутримувачем об'єкти благоустрою (їх частини); 3) усувати на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) за власний рахунок та в установлені строки пошкодження інженерних мереж або наслідки аварій, що сталися з їх вини; 4) усувати на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) наслідки надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в установленому порядку; 5) проводити згідно з планами, затвердженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування,

інвентаризацію та паспортизацію закріплених за ними об'єктів благоустрою (їх частин); 6) у процесі утримання об'єктів благоустрою (їх частин) дотримуватися відповідних технологій щодо їх експлуатації та ремонту, регулярно здійснювати заходи щодо запобігання передчасному зносу об'єктів, забезпечення умов функціонування та утримання їх у чистоті й належному стані; 7) відшкодовувати збитки та іншу шкоду, завдану ними внаслідок порушення законодавства з питань благоустрою та охорони навколишнього природного середовища в порядку та розмірах, установлених законодавством України.

Затвердження правил благоустрою територій населених пунктів належить до компетенції сільських, селищних і міських рад. Так, наприклад, відповідно до Правил благоустрою території м. Одеси, затверджених рішенням Одеської міської ради від 23.12.2011р. №1631-VI, невиконання або порушення передбачених Правилами вимог та обов'язків вважається порушенням цих Правил. За порушення цих Правил винні особи несуть відповідальність, встановлену Кодексом України про адміністративні правопорушення та Законом України «Про благоустрій населених пунктів».

Відповідальність за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів передбачена ст. 152 КУпАП.

Для встановлення кваліфікуючих ознак адміністративного проступку, передбаченого ст. 152 КУпАП, необхідне правильне застосування диспозиції цієї статті та її тлумачення. Поглиблений юридичний аналіз ст. 152 КУпАП свідчить, що ця адміністративно-правова норма складається з диспозиції та санкції. У диспозиції статті йдеться про порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів; а санкцією констатується — тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян — суб'єктів підприємницької діяльності — від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Отже, диспозиція є визначеною, а санкція цієї адміністративно-правової норми є альтернативною, бо передбачає можливість обрати один з визначених видів стягнення.

За юридичною характеристикою адміністративно-правова норма, викладена у ст. 152 КпАП, є заборонною, оскільки містить у собі юридично-владний припис, який вказує на недопустимість порушення Правил благоустрою території населеного пункту під загрозою застосування до порушника адміністративного примусу у вигляді попередження або штрафу. За предметом свого регулювання ця норма є матеріальною, оскільки визначає права й обов'язки учасників у сфері суспільних відносин щодо благоустрою населених пунктів. За дією в часі ця норма є необмеженою за строком використання (безстрокова). За дією у просторі — це норма, що діє на всій території України. За обсягом регулювання ця норма має галузеве значення,

тобто поширюється на правовідносин, що виникають у сфері благоустрою. За юридичною силою це норма законодавчого акта, оскільки є в КУпАП.

Що стосується повноти викладу, то ця адміністративно-правова норма є бланкетною, оскільки визначає правила поведінки не повно, і для правильного її розуміння та застосування робляться посилання на інший нормативно-правовий акт. Щодо дії цієї адміністративно-правової норми за колом осіб, то вона адресується усім без винятку громадянам України, іноземцям (крім тих, що мають дипломатичний імунітет), особам без громадянства, які перебувають на території України.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського благоустрою. Безпосереднім об'єктом правопорушення, передбаченого ст. 152 КУпАП, є правила благоустрою територій населених пунктів. Весь комплекс різноманітних правил, які стосуються забезпечення благоустрою населених пунктів, необхідно класифікувати за такими критеріями: предмет регулювання; органи, що встановлюють правила; юридичний зміст і юридичний характер приписів; дія у часі, просторі та за колом осіб.

Об'єктивна сторона полягає у порушенні правил благоустрою територій міст та інших населених пунктів, а також недодержанні правил щодо забезпечення чистоти і порядку в містах та інших населених пунктах.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Особливістю правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів є наявність двох основних рівнів правового регулювання: законодавчого та нормативного, включаючи і внутрішньогалузевий. Найвагомішим недоліком нормативного регулювання суспільних відносин у сфері благоустрою населених пунктів є наявність великої кількості нормативно-правових актів, які не здатні чітко регулювати відносини у цій сфері.

3. Знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів.

Серед заборон, порушення яких тягне настання адміністративної відповідальності, є діяння, в наслідок яких можуть бути знищені або пошкоджені зелені насадження або інші об'єкти озеленення населених пунктів. В такому випадку відповідальність наставатиме за ст.153 КУпАП.

Стаття 153. Знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів

Знищення або пошкодження зелених насаджень, окремих дерев, чагарників, газонів, квітників та інших об'єктів озеленення в населених

пунктах, невжиття заходів для їх охорони, а також самовільне перенесення в інші місця під час забудови окремих ділянок, зайнятих об'єктами озеленення, тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб або фізичних осіб - підприємців - від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері благоустрою та екологічної безпеки, урегульовані Законом України "Про благоустрій населених пунктів", Правилами утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затвердженими наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105.

Встановлені правила утримання зелених насаджень у населених пунктах України є обов'язковими для виконання всіма установами, підприємствами, організаціями та громадянами, які займаються проектуванням, створенням, ремонтом і утриманням зелених насаджень, розташованих на територіях населених пунктів України.

Предмет посягання – зелені насадження та інші об'єкти озеленення населених пунктів.

Зелені насадження – це деревна, чагарникова, квіткова та трав'яна рослинність природного і штучного походження на визначеній території населеного пункту.

Об'єкт озеленення – територія, призначена для озеленення, на якій передбачається реконструкція і проведення капітального або поточного ремонтів об'єктів зеленого фонду.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у:

1) знищенні зелених насаджень, окремих дерев, чагарників, газонів, квітників та інших об'єктів озеленення в населених пунктах;

Негайне видалення пошкоджених дерев або кущів (їх частин) може здійснюватися підприємствами, установами, організаціями або громадянами в разі, якщо стан таких пошкоджених зелених насаджень загрожує життю, здоров'ю громадян, а також майну громадян та/або юридичних осіб.

2) пошкодженні зелених насаджень, окремих дерев, чагарників, газонів, квітників та інших об'єктів озеленення в населених пунктах;

Пошкодження зелених насаджень – це завдання шкоди кореневій системі, стовбуру, кроні, гілкам дерево-чагарникових порід, а також газонам, квітникам, але яка не припинила їх росту.

3) невжитті заходів для охорони зелених насаджень, окремих дерев, чагарників, газонів, квітників та інших об'єктів озеленення в населених пунктах;

Охороні та відновленню підлягають усі зелені насадження в межах населених пунктів під час проведення будь-якої діяльності, крім зелених насаджень, які висаджені або вирости самосівом в охоронних зонах

повітряних і кабельних ліній, трансформаторних підстанцій, розподільчих пунктів і підприємств та своєчасно видалені.

4) самовільному перенесення в інші місця зелених насаджень, окремих дерев, чагарників, газонів, квітників та інших об'єктів озеленення в населених пунктах під час забудови окремих ділянок, зайнятих об'єктами озеленення.

Під час проведення будь-яких робіт на земельній ділянці, на якій залишились зелені насадження забудовник: огороджує дерева на території будівництва; у процесі виконання робіт щодо будівництва доріг, тротуарів, асфальтування дворів тощо залишає місця (лунки) для посадки дерев, а також утворює лунки довкола наявних дерев; копає канали глибше 1 м для прокладання підземних інженерних мереж і фундаментів на віддалі не менше 2 м від дерева та 1,5 м від чагарнику; не допускає засипання ґрунтом чагарників та стовбури дерев; зберігає верхній родючий шар ґрунту на всій території забудови, організовує його зняття, складування та залишає для подальшого використання чи передачі спеціалізованому підприємству, визначеному місцевим органом влади для використання під час створення зелених насаджень; не допускає складування будівельних матеріалів, стоянки машин і механізмів на відстані не менше 2,5 м від дерева і 1,5 м від чагарнику.

Суб'єктивна сторона даного правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так й у формі необережності.

Суб'єкт загальний (фізична осудна особа, яка досягла 16-й років) та спеціальний (посадові особи).

Охорона, утримання та відновлення зелених насаджень на об'єктах благоустрою, а також видалення дерев, які вирости самосівом, здійснюються за рахунок державного або місцевих бюджетів залежно від підпорядкування об'єкта благоустрою, а на земельних ділянках, переданих у постійне користування або в оренду, - за рахунок їх власників або орендарів відповідно до нормативів, затверджених у встановленому порядку.

Притягнення осіб, винних у порушенні законодавства у сфері благоустрою населених пунктів, до відповідальності, передбаченої законом, не звільняє їх від обов'язку відшкодування шкоди, завданої внаслідок порушення вимог цього законодавства.

4. Порушення правил тримання собак і котів.

В нашій країні особи доволі часто заводять домашніх тварин, переважно собак та котів, проте не завжди знають про те, що існують певні правила щодо їх утримання, за порушення яких може наставати адміністративна відповідальність.

З метою запобігання виникненню та поширенню зооантропонозних інфекцій серед людей місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування затверджують правила утримання тварин у домашніх умовах, виділяють і облаштовують на територіях населених пунктів місця для їх

вигулювання, забезпечують відлов, тимчасове утримання та регулювання чисельності бродячих тварин.

Конкретні правила тримання собак і котів встановлюються Законом України «Про захист тварин від жорстокого поводження» та органами місцевого самоврядування індивідуально. Так, відповідно до Правил утримання тварин у місті Одесі підприємства, установи, організації і громадяни-власники собак, котів і хижих тварин зобов'язані суворо дотримуватись санітарно-гігієнічних норм.

Умови утримання тварин повинні задовольняти їх природні потреби в їжі, воді, сні, рухах, контактах із собі подібними, у природній активності та інші потреби. Кількість тварин, що утримуються, обмежується можливістю забезпечення їм умов утримання. Місце утримання тварин повинно бути оснащено таким чином, щоб забезпечити необхідні простір, температурно-вологісний режим, природне освітлення, вентиляцію та можливість контакту тварин із природним для них середовищем. Утримання тварин у дитячих закладах допускається за умови забезпечення постійного догляду за тваринами.

Особа, яка утримує домашню тварину, зобов'язана: забезпечити домашній тварині необхідні умови, що відповідають її біологічним, видовим та індивідуальним особливостям; дотримуватись санітарно-гігієнічних норм експлуатації жилого приміщення, де утримується домашня тварина (місце постійного утримання), та норм співжиття.

Ці правила встановлені з метою як захисту самих тварин, так і охорони прав і законних інтересів оточуючих власника тварин осіб. Адже недотримання встановлених правил утримання собак і котів може призводити до завдання шкоди як життю та здоров'ю домашніх улюбленців, так і життю та здоров'ю оточуючих власника тварин осіб, благоустрою населених пунктів та ін. Порушення правил тримання собак і котів тягне настання адміністративної відповідальності згідно зі ст.154 КУпАП.

Стаття 154. Порушення правил тримання собак і котів

Тримання собак і котів у місцях, де це заборонено відповідними правилами, чи понад установлену кількість, чи незареєстрованих собак, або приведення в громадські місця, або вигулювання собак без поводків і намордників (крім собак, у реєстраційних свідоцтвах на яких зроблено спеціальну відмітку) чи в невідведених для цього місцях -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб - від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, що спричинили заподіяння шкоди здоров'ю людей або їх майну, а так само повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварин і на

посадових осіб - від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки, житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою (родовий), що виникають у зв'язку з утриманням тварин та поведженням із ними фізичних та юридичних осіб (безпосередній).

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у таких формах (формальні склади):

1) тримання собак і котів у місцях, де це заборонено відповідними правилами;

Дозволяється утримувати:

- домашніх тварин – у квартирах, де проживає кілька сімей, - лише за письмовою згодою всіх мешканців квартири. При цьому не дозволяється утримувати домашніх тварин у місцях загального користування;

- домашніх тварин – у "зоокутках" дитячих, освітніх, наукових, санаторно-курортних і оздоровчих закладів – з дозволу відповідного органу за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини;

- домашніх тварин – у вільному вигулі на ізольованій, добре огороженій території (в ізольованому приміщенні) на прив'язі або без неї;

- домашніх тварин – юридичними особами: для охорони – в обладнаних приміщеннях або на прив'язі; для дослідної мети – у вольєрах, біологічних клініках (віваріях) або в розплідниках;

- собак – без повідків і намордників під час оперативного використання правоохоронними органами, собак спеціального призначення, а також собак під час муштри, на полюванні, на навчально-дресирувальних майданчиках.

2) тримання собак і котів понад установлену кількість;

Кількість тварин, що утримуються фізичною чи юридичною особою, обмежується можливістю забезпечення їм належних для їх утримання умов. При цьому утримання тварин не повинно порушувати права осіб, які мешкають поруч, шляхом утворення неприємних запахів, створення звукового та іншого впливу в порушення діючого санітарно-епідеміологічного законодавства.

3) тримання незареєстрованих собак;

Під реєстрацією домашніх тварин слід розуміти систему обліку тварин, яку здійснює орган місцевого самоврядування, шляхом присвоєння тварині індивідуального номера та внесення відповідної інформації до загальної електронної бази домашніх тварин.

Реєстрація проводиться одноразово (протягом 30 діб з моменту отримання тварини) і вважається дійсною протягом усього життя тварини.

Обов'язкову реєстрацію здійснює спеціально уповноважене міською радою підприємство, яке зобов'язане ознайомити власника з Правилами утримання тварин (факт ознайомлення з документами підтверджується підписом власника тварини).

4) приведення в громадські місця, або вигулювання собак без поводків і намордників (крім собак, у реєстраційних свідоцтвах на яких зроблено спеціальну відмітку);

Власники собак та інших тварин мають право:

- виводити собак з жилих та інших приміщень, а також ізольованих територій в загальні двори або на вулицю тільки на короткому повідку (не більше 1,2 м), а тих, які належать до категорії потенційно небезпечних порід, в наморднику, з обов'язковим забезпеченням безпеки людей;

- транспортувати тварин усіма видами транспорту загального користування відповідно до правил транспортування тварин у даному виді транспорту, при обов'язковому забезпеченні безпеки людей;

- вигулювати собак в місцях, спеціально відведених та облаштованих для цієї мети, без поводків та намордників.

5) вигулювання собак в невідведених для цього місцях.

Особи, які утримують домашніх тварин, зобов'язані супроводжувати їх під час з'явлення поза місцями їхнього постійного утримання. Однак, забороняється супровід собак потенційно небезпечних порід та таких, які визнані небезпечними, особам, яким не виповнилося 18 років, психічно хворим або фізично неспроможним керувати твариною. Супроводжувати домашню тварину може особа, яка досягла 14-річного віку. Особа, яка супроводжує тварину, зобов'язана забезпечити: безпеку оточуючих людей і тварин, а також майна від заподіяння шкоди супроводжуваною домашньою твариною; безпеку супроводжуваної домашньої тварини; безпеку дорожнього руху при проходженні з домашньою твариною біля транспортних шляхів і при їх переході шляхом безпосереднього контролю за її поведінкою. При супроводженні домашніх тварин не допускається залишати їх без нагляду.

Кваліфікаційною ознакою цих діянь є спричинення заподіяння шкоди здоров'ю людей або їх майну (матеріальний склад).

Для кваліфікації адміністративного правопорушення за ст. 154 КУпАП **мають бути встановлено факти порушень правил утримання домашніх тварин, а також правил вигулу собак і котів, що затверджуються рішеннями органів місцевого самоврядування** на підставі вимог Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 21.02.2006 № 3447-IV.

Зокрема, ст. 7 Закону встановлює, що **умови утримання тварин** повинні відповідати їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям; задовольняти їх природні потреби в їжі, воді, сні, рухах, контактах із собі подібними, у природній активності та інші потреби. Місце утримання тварин повинно бути оснащено таким чином, щоб забезпечити необхідні простір,

В разі, коли неможливо доставити вказаних тварин, повідомляти про них пункти відлову для ловлі і доставки їх у ветеринарну установу.

Власникам собак і котів дозволяється :

а) виводити собак з жилих та ізольованих приміщень, а також ізольованих територій в загальні двори або на вулицю (з обов'язковим забезпеченням безпеки людей) тільки на короткому повідку і в наморднику, крім собак дрібних порід, на яких у реєстраційних посвідченнях зроблено відповідну відмітку;

б) перевозити собак і котів усіма видами громадського транспорту з додержанням правил, діючих на даному виді транспорту, при обов'язковому забезпеченні безпеки людей;

в) вигулювати собак на пустирях, задніх дворах і в інших місцях, спеціально відведених для цієї мети житлово-комунальними організаціями або виконавчими комітетами місцевих Рад народних депутатів. ***Забороняється***

:

а) тримати собак, котів і хижих тварин незареєстрованими;

б) продавати собак, котів і хижих тварин у невстановлених місцях;

в) тримати собак і котів у місцях загального користування (коридорах, підвалах, на сходових площадках, горищах тощо);

г) приводити собак і котів у приміщення магазинів, їдалень, на дитячі майданчики, бульвари, пляжі, парки, сквери, сади та інші місця загального користування;

д) купувати, продавати, а також перевозити всіма видами транспорту собак в інші населені пункти без ветеринарного свідоцтва з відміткою про проведену імунізацію проти сказу;

є) жорстоко поводитись з собаками, котами і хижими тваринами, залишати бездоглядними або безцільно знищувати їх;

ж) викидати трупи собак, котів і хижих тварин або закопувати їх у землю.

Суб'єкт адміністративного проступку - як громадяни, так і посадові особи.

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого чи непрямого умислу.

Висновки

Слід пам'ятати, що кваліфікація є найважливішою стадією (етапом) правозастосування (діяльності по застосуванню норм законодавства про адміністративні правопорушення). Правильна кваліфікація – необхідна умова законності всієї правозастосовчої діяльності. В даній лекції увага зосереджена на особливостях кваліфікації лише деяких (найбільш розповсюджених або найбільш складних для кваліфікації) адміністративних правопорушень, особливості кваліфікації інших відводиться на самостійну підготовку.

Особливості адміністративно-правової кваліфікації правопорушень, які посягають на встановлений порядок управління.

Вступ

Правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління, завдають шкоди багатьом сферам суспільних відносин, негативно впливаючи на процес діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Встановлений порядок управління охоплює систему суспільних відносин, що забезпечують нормальну діяльність державного апарату, інших державних і недержавних організацій у сфері управління, а також чітке дотримання у цій сфері спеціальних правил (у т.ч. техніко-юридичних, режимного характеру та ін.).

Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління, містяться у главі 15 КУпАП та умовно поділяються на такі групи: у сфері громадського порядку і громадської безпеки; у сфері судоустрою, діяльності органів досудового слідства та прокурорського нагляду; у сфері додержання законодавства щодо порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій; у сфері ухилення від виконання вимог, що пред'являються органами влади та

самоуправство; у сфері додержання правил адміністративного нагляду; у сфері додержання правил дозвільної системи; у сфері додержання правил паспортної системи та реєстрації актів цивільного стану; у сфері дотримання прикордонного режиму; у сфері виконання правил перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства і транзитного проїзду через територію України; у сфері виконання військового обов'язку; у сфері інформації та державної таємниці.

1. Непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця.

Стаття 185. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця

Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку -

тягне за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом даного адміністративного правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та суспільної безпеки,

також у сфері державного управління, врегульовані зокрема Законами України «Про Національну поліцію», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», «Про статут гарнізонної та вартової служб Збройних сил України».

Безпосереднім об'єктом правопорушення є діяльність органів поліції, громадських формувань з охорони громадського порядку, військовослужбовців в галузі охорони громадського порядку.

Відповідальність за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського є **проявом правового захисту поліції з боку держави**, яка надала поліції особливі повноваження для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

Об'єктивна сторона аналізованого правопорушення виражається в злісній, тобто свідомо несумлінній, зловмисній відмові коритися законному розпорядженню або вимозі працівника поліції або інших осіб, які охороняють громадський порядок. Злісна непокора також може виражатися в зухвалій, тобто образливій, брутальній формі, що свідчить про явну неповагу

правопорушника до посадових осіб, що охороняють громадський порядок (формальний склад).

Об'єктивна сторона правопорушення складається з двох частин:

- полягає у злісній непокорі законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків;
- а також вчинення таких самих дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку.

Для кваліфікації правопорушення важливо встановити спосіб вчинення правопорушення (злісної непокори). *Злісна непокора* законному розпорядженню або вимозі поліцейського проявляється в тому, що особа вперто не бажає виконувати розпорядження або дотримуватись вимоги поліцейського, які пред'являються особі на підставі повноважень, визначених законодавством України, Законом України «Про Національну поліцію» зокрема. При цьому, вперте небажання правопорушника може знаходити прояв у нецензурній лайці в бік правоохоронця, цинічних висловах та жестах, спробі уникнути місця події, хватанні поліцейського за формений одяг, грубій відмові проїхати в підрозділ поліції для встановлення обставин.

Під виконанням обов'язків по охороні громадського порядку слід розуміти: несення постової чи патрульної служби, підтримання порядку під час демонстрацій, мітингів, інших масових заходів, при ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха, дії по припиненню або запобіганню порушень громадського порядку, затриманню порушника тощо.

У диспозиції ст. 185 КУпАП передбачено, що вимоги працівника поліції повинні бути законними, тобто пред'явленими під виконання ним службових обов'язків. Про перебування його при виконанні службових обов'язків мають свідчити установа форма одягу, нагрудний знак, а також пред'явлення відповідного посвідчення. **Вимоги поліцейських є законними** тільки у тому випадку, якщо вони обґрунтовуються законодавчою правовою нормою. Відповідно до ст.23 Закону України «Про Національну поліцію», поліція припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; здійснює

своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; припиняє насильство в сім'ї; здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, режиму радіаційної безпеки.

На підставі визначених Законом повноважень *поліцейський має право вимагати* в особи як припинення протиправних дій, так і пред'явлення особою документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи; пересування особи; зупинки транспортних засобів, залишення місця і обмеження доступу на визначену територію, дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб.

Повноваження **членів громадських формувань** з охорони громадського порядку і державного кордону визначено у Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22.06.2000 р. № 1835-III. Видами громадських формувань з охорони громадського порядку є зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння поліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо. У сфері охорони громадського порядку ГФЗОГП надають допомогу органам Національної поліції щодо забезпечення громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам; інформування органів та підрозділів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань; виявлення та розкриття органами Національної поліції злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань, шляхом сприяння; участі в забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх.

Права військовослужбовців у сфері підтримання громадського порядку визначено у Законі України «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України» від 24.03.1999 р. № 550-XIV.

Склад правопорушення є формальним, тобто воно вважається закінченим з моменту виникнення злісної непокори законним розпорядженням або вимогам визначених у диспозиції статті осіб.

Як свідчить судова практика, протоколи про адміністративні правопорушення за статтями 185¹, 185² КУпАП складаються неякісно через відсутність законодавчого визначення поняття «громадський порядок», «збори», «мітинг», «вуличний похід», «демонстрація», «пікетування». Такі визначення містяться лише в науково-практичних коментарях.

Суб'єктом цього правопорушення є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку (загальний суб'єкт).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі умислу.

Важливо! При кваліфікації правопорушення за статтею 185 КУпАП слід також мати на увазі, що адміністративна відповідальність за названою статтею настає при відсутності застосування фізичної сили з боку винної особи. У разі заподіяння тілесних ушкоджень будь-якої степені тяжкості, умисного

нанесення ударів, побоїв, дії правопорушника кваліфікуються як кримінальні правопорушення.

Погроза застосування насильства під час вчинення опору, що полягає у висловлюваннях або діях про наміри винної особи застосувати насильство до працівника поліції, у зв'язку з виконанням ним інших службових обов'язків також передбачає відповідальність за нормами Кримінального кодексу.

Тому слід чітко відмежовувати поняття активної поведінки при злісній непокорі від опору представникові влади, працівникові правоохоронного органу, під час виконання ним службових обов'язків, що

передбачає кримінальну відповідальність за статтею 342 КК України. При опорі, така протидія обов'язково поєднується із вчиненням дій, які безпосередньо спрямовані на фізичний контакт з особою, що виконує покладені на неї обов'язки, на застосування до неї фізичної сили, але не на вчинення насильства. Злісну непокору утворюють дії, які не пов'язані саме з фізичним впливом на потерпілого. Як зазначається у постанові Пленуму Верховного Суду «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» від 26.06.1992 № 8, **злісною непокорю** слід вважати:

- відмову від виконання наполегливих, неодноразово повторених законних вимог чи розпоряджень поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, члена громадського формування з охорони громадського порядку чи військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку
- або відмова, виражена у зухвалій формі, що свідчить про явну зневагу до осіб, які охороняють громадський порядок.

Практика притягнення осіб до адміністративної відповідальності за статтею 185 КУпАП свідчить про достатню кількість недоліків, допущених поліцейськими при складанні протоколів про адміністративні правопорушення, на які належним чином реагують суди. У разі вчинення особою дій, які відповідно до статті 185 КУпАП кваліфікуються як злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, в обов'язковому випадку складається протокол про адміністративне правопорушення, який з іншими матеріалами справи про адміністративне правопорушення розглядається судом.

При розгляді справи про правопорушення, передбачене статтею 185, відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду, судді зобов'язані перевіряти правильність складення протоколу про адміністративне правопорушення, наявність пояснень особи, яка притягається до відповідальності, та свідків правопорушення, даних, що характеризують цю особу, зокрема, чи притягалась вона раніше до адміністративної відповідальності протягом року. У разі відсутності зазначених даних матеріал підлягає поверненню органу Національної поліції для належного оформлення.

Також, відсутність в протоколі про адміністративне правопорушення вказівки на нормативний документ, який дозволяє поліцейському давати законні розпорядження (акт, юридично рівнозначний наказу, що виражений у категоричній формі) та висувати законодавчо обґрунтовані вимоги, є підставою для закриття провадження по справі, у зв'язку з відсутністю складу

адміністративного правопорушення за ст. 185 КУпАП.

2. **Порушення правил адміністративного нагляду.**

Для попередження вчинення правопорушень важлива роль у здійсненні адміністративно-юрисдикційної діяльності належить реалізації адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, порушення правил якого тягне настання адміністративної відповідальності.

Стаття 187. Порушення правил адміністративного нагляду

Порушення правил адміністративного нагляду особами, щодо яких встановлено такий нагляд, а саме:

1) неявка за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і ненадання усних або письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

2) неповідомлення працівників органу Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

3) порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

4) порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);

5) нереєстрація в органі Національної поліції - тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи з урахуванням особи порушника застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом даного правопорушення є суспільні відносини у сфері встановлення та здійснення адміністративного нагляду за окремими категоріями раніше судимих осіб. Адміністративний нагляд – це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції. Адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню правопорушень окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Об'єктивна сторона даного правопорушення, полягає у порушенні зазначених у диспозиції статті правил адміністративного нагляду.

Необхідно звернути увагу на тому, що правила адміністративного нагляду встановлені Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» для всіх осіб, відносно яких встановлений адміністративний нагляд, а обмеження встановлюються

індивідуально для кожної особи судовим рішенням.

Порушення правил адміністративного нагляду кваліфікується за ч.2 ст. 187 КУпАП, якщо особа після останнього притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил адміністративного нагляду протягом року знову порушила встановлені щодо неї правила адміністративного нагляду.

Стаття 9 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01 грудня 1994 р. визначає, що особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, зобов'язані вести законослухняний спосіб життя, не порушувати громадського порядку і дотримуватися таких правил: а) прибути у визначений установою виконання покарань термін до обраного ними місця проживання і зареєструватися в органі Національної поліції; б) з'являтися за викликом поліції у зазначений термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду; в) повідомляти працівників поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах; г) у разі виїзду в особистих справах з дозволу поліції в інший населений пункт та перебуванні там більше доби, зареєструватися в місцевому органі Національної поліції.

До осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження: а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу; б) заборона перебування у визначених місцях району (міста); в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста); г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць. Всі перераховані склади об'єктивної сторони – формальні. Наведені обмеження становлять вичерпний перелік і встановлюються судом з урахуванням поведінки особи та піднаглядного, характеру вчинених ним злочинів, способу його життя, сімейного стану, кола знайомих тощо.

Заборона виходу з будинку, квартири у визначений час полягає в тому, що піднаглядний зобов'язаний протягом установленого йому часу (*не більше 8-ми годин поспіль*) невідлучно знаходитися в будинку (квартирі) за місцем постійного проживання. Час такої заборони має обиратися таким чином, щоб виключити вільне пересування особи в години доби, найбільш придатні для вчинення правопорушень, і навпаки, створити додаткові можливості для позитивного впливу на піднаглядну особу членів сім'ї, рідних, представників громадськості тощо. Зрозуміло, заборону залишати будинок (квартиру) для піднаглядного слід встановлювати на час, вільний від роботи чи навчання в закладі освіти, і не включати час, необхідний для поїздки і повернення з роботи чи навчання. У випадку проживання особи в багатоквартирному будинку вважається, що в цей час особа має перебувати саме в квартирі, в якій вона постійно проживає. Якщо піднаглядний проживає в будинку на праві приватної власності, то до поняття «будинок» включається й присадибна ділянка з господарськими будівлями. У правозастосовній практиці, як правило, не визнається порушенням, якщо піднаглядний на момент перевірки перебуває безпосередньо біля входу в будинок (під'їзд, квартиру), в якому

постійно проживає. Як правило, піднаглядному забороняється вихід з дому (квартири) **з 22.00 до 6.00 годин**.

Заборона перебувати у визначених місцях району (міста) ґрунтується на особливостях антигромадської поведінки піднаглядного в минулому або ж одержаній інформації про можливу кримінальну поведінку в майбутньому. Сутність цього обмеження полягає в тому, що у піднаглядного зменшується можливість негативно впливати на інших схильних до правопорушень громадян, підтримувати старі та встановлювати нові злочинні зв'язки. У постанові про встановлення обмежень особі мають бути перераховані й **конкретно названі всі пункти**, де заборонено перебувати піднаглядному, що дозволить уникнути як випадкових помилок з її боку, так і посилення в разі порушення на незнання змісту заборони. Наприклад, піднаглядним, які зловживають спиртними напоями, може заборонятися відвідувати кафе, ресторани, бари та інші місця, де реалізуються спиртні напої на розлив; особам з насильницькою антигромадською установкою, крім зазначених об'єктів, - на пляжах, стадіонах, інших місцях, де найчастіше виникають конфліктні ситуації; кишеньковим злодіям та шахраям - на залізничних, автобусних, річкових та морських вокзалах тощо. Проте, вирішуючи питання про застосування до піднаглядного обмеження у відвідуванні певних місць, неприпустимо забороняти відвідування магазину для придбання продуктів харчування, а також користуватися громадським транспортом.

Заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста) означає, що виїзд піднаглядного за межі адміністративного району або за межі міста не дозволяється без особливого на те дозволу, наданого ОВС. Варто зауважити, що **забороняється виїзд тільки в особистих справах**, тому виїзд у відрядження під це обмеження не підпадає.

Питання про короточасний виїзд піднаглядного з місця постійного проживання за межі району (міста) в особистих справах, а також інші питання, пов'язані зі зміною обмежень, розглядаються начальником міськрайвідділу **на підставі письмової заяви піднаглядного**. Про прийняте рішення робиться відповідний запис у заяві. У такому ж порядку вирішується питання **про тривале перебування піднаглядного в закладах охорони здоров'я**. Видача піднаглядному дозволу на виїзд в особистих справах здійснюється у виняткових випадках. При цьому враховується причина виїзду, а також дані, що характеризують його поведінку в період перебування під адміністративним наглядом. Разом з наданням дозволу на виїзд до іншої місцевості піднаглядному вручається маршрутний лист, в якому зазначаються дата видачі дозволу на виїзд до іншого населеного пункту, мета поїздки та її тривалість, обов'язок піднаглядного зареєструватися в міськрайвідділі, з'являтися за викликом поліції в зазначений строк, повідомити про своє повернення дільничного офіцера поліції, який здійснює за ним нагляд за місцем постійного проживання.

Про виїзд піднаглядного дільничний офіцер поліції письмово повідомляє орган Національної поліції, на територію обслуговування якого

цей піднаглядний має прибути. Після прибуття піднаглядного на територію обслуговування іншого органу поліції, уповноважений поліцейський *реєструє* прибулого, *протягом доби інформує* про його прибуття дільничного офіцера поліції, на території обслуговування якого тимчасово проживатиме ця особа, і здійснює відповідні відмітки в маршрутному листі про прибуття і вибуття піднаглядного, після чого засвідчує цей лист печаткою (штампом) міськрайвідділу. Протягом всього строку тимчасового проживання піднаглядного в іншому населеному пункті дільничний офіцер поліції здійснює контроль за його поведінкою та способом життя і встановлює йому дні явки для проведення профілактичних бесід, а після закінчення цього строку вносить до маршрутного листа запис про його поведінку за місцем тимчасового проживання. Після повернення піднаглядного на постійне місце проживання дільничний офіцер поліції продовжує здійснювати за ним адміністративний нагляд, а також знайомиться із записами в маршрутному листі, робить у ньому відмітку про прибуття цієї особи та додає цей лист до справи з адміністративного нагляду.

У разі зміни особою, яка перебуває під адміністративним наглядом, постійного місця проживання дільничний офіцер поліції, який здійснює нагляд, повідомляє про це відділ Національної поліції за новим місцем проживання піднаглядного. У випадку виїзду піднаглядного на інше постійне місце проживання, йому видається *контрольний листок*, в якому вказуються дата виїзду, адреса нового місця проживання і строк явки на реєстрацію до відділу поліції за новим місцем проживання.

Явка піднаглядного в поліцію для реєстрації постановою судді може бути передбачена *від 1-го до 4-х разів на місяць*. Для явки мають призначатися *конкретні дні місяця*, що завчасно під розписку оголошуються піднаглядному. Години явки визначаються таким чином, щоб не заважали роботі та навчанню, не збігалися із часом заборони виходу з дому, якщо таке обмеження встановлено для піднаглядного. Явка піднаглядного в органи Національної поліції для реєстрації дозволяє поліцейським періодично перевіряти факт перебування піднаглядного в межах цього району (міста) і вживати невідкладних заходів до розшуку у випадку його відсутності; проводити з ним бесіди профілактичного характеру; отримувати із цих бесід додаткові відомості, що мають значення для підвищення ефективності нагляду; дисциплінує піднаглядну особу, періодично нагадує їй про нагляд і його запобіжний характер, зокрема, про обов'язок дотримуватись його правил; піднаглядний при цьому має можливість особисто висловити свої прохання та отримати консультації.

Увага! Обсяг розглянутих обмежень під час здійснення адміністративного нагляду **може змінюватися** (зменшуватися або збільшуватися) постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції з урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки. Зокрема, зменшення обмежень, тобто пом'якшення режиму адміністративного нагляду, може мати місце у випадках, коли піднаглядний

повністю дотримується правил адміністративного нагляду і встановлених йому обмежень, не вчиняє правопорушень, сумлінно працює або навчається, тобто є всі підстави вважати, що він став на шлях виправлення. Послаблення режиму полягає в установленні менш суворих вимог (наприклад, зменшення кількості явок до поліцію для реєстрації) або зняття повністю окремих обмежень. Підставою для збільшення обмежень можуть слугувати матеріали, що свідчать про те, що піднаглядний не дотримується правил адміністративного нагляду і встановлених йому обмежень, допускає правопорушення, зловживає спиртними напоями, неправильно поводить себе в побуті тощо. Посилення режиму адміністративного нагляду проводиться шляхом запровадження додаткових обмежень.

Суб'єкт даного правопорушення спеціальний – особа, яка знаходиться під адміністративним наглядом.

Суб'єктивна сторона проступку характеризується наявністю вини як у формі умислу, так й у формі необережності.

Порівняємо склади адміністративного та кримінального адміністративних правопорушень.

За порушення правил адміністративного нагляду, особою щодо якої він встановлений, може також наставати **кримінальна відповідальність, передбачена ст. 395 Кримінального кодексу України**. Даною нормою охоплюються два діяння, кожне з яких утворює самостійний склад злочину, а саме:

- самовільне залишення особою місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду;

- неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі.

Порушення правил адміністративного нагляду є кримінально караним лише за умови, що такий нагляд було встановлено щодо особи за наявності передбачених законом підстав і в установленому ним порядку. При цьому слід враховувати, що піднаглядний може бути притягнутий до відповідальності за статтею 395 тільки за порушення, допущені після оголошення йому постанови про встановлення чи продовження адміністративного нагляду.

Під самовільним залишенням особою місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду розуміються зміна піднаглядним без поважних причин і повідомлення працівників поліції, що здійснюють нагляд, як місця проживання у межах одного населеного пункту, так і виїзд без дозволу органу Національної поліції до іншого населеного пункту. Це діяння на практиці проявляється у ***таких порушеннях*** піднаглядним правил адміністративного нагляду:

а) залишення ним будинку (квартири) у час, в який йому заборонено з них виходити;

б) виїзд без дозволу поліції в особистих справах за межі району (міста), з якого йому заборонено виїжджати взагалі чи у певний час;

в) виїзд за межі зазначеного району (міста) у службових справах без повідомлення поліції.

Залишення піднаглядним місця проживання, під яким розуміються будинок (квартира), в якому мешкає піднаглядний, а також район (місто), в якому він проживає і в територіальному органі поліції якого він зареєстрований як піднаглядний, з дозволу (за повідомленням) поліції або, хоча і без такого дозволу (повідомлення), але **з поважних причин**, не утворює складу злочину, передбаченого статтею 395 КК.

Неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі, є порушенням зазначеною особою обов'язку прибути у визначений установою виконання покарань термін в обране нею місце проживання і зареєструватися в органі Національної поліції. **Поважними причинами**, які виключають відповідальність такої особи за вчинення вказаних дій за ст. 395, можуть бути будь-які життєві обставини, природні явища, тощо, які не дали їй змоги вчасно прибути в обране нею місце проживання (відсутність коштів на проїзд, хвороба, затримання поліцією за вчинення правопорушення, стихійне лихо).

Увага! Цей злочин може бути вчинено лише протягом терміну, на який встановлено адміністративний нагляд.

Закінченим цей злочин є, у першій формі - з моменту залишення винним місця проживання без належного дозволу, відповідного повідомлення та поважних причин, у другій - з моменту його неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи.

3. Порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій.

Стаття 39 Конституції України визначає, що громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Це право є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. При здійсненні цих прав і свобод не повинно бути посягань на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Проводити збори, мітинги, походи і демонстрації громадяни можуть за умови обов'язкового завчасного сповіщення про це органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування.

Таке сповіщення має здійснюватися громадянами через організаторів масових зібрань. Завчасне сповіщення відповідних органів про проведення тих чи інших масових зібрань - це строк від дня такого сповіщення до дати проведення масового зібрання. Тривалість строків завчасного сповіщення має бути у розумних межах і не повинна обмежувати передбаченого ст. 39 Конституції України права громадян на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Такі строки мають слугувати гарантією реалізації цього права громадян. Упродовж цього строку зазначені органи мають здійснити і ряд підготовчих заходів, зокрема, для забезпечення безперешкодного проведення громадянами зборів, мітингу, походу чи демонстрації, підтримання громадського порядку, охорони прав і свобод інших людей. У разі необхідності органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування можуть погоджувати з організаторами масових зібрань дату, час, місце, маршрут, умови, тривалість їх проведення тощо. Строк завчасного сповіщення має бути достатнім і для того, щоб органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування могли визначитися, наскільки проведення таких зібрань відповідає закону, та в разі потреби, згідно з ч. 2 ст. 39 Конституції України, звернутися до суду для вирішення спірних питань.

Стаття 185¹. Порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій

Порушення встановленого порядку організації або проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення або організатором зборів, мітингу, вуличного походу, демонстрації, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у порушенні встановленого порядку організації або проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Діяння можуть вчинюватися шляхом спричинення шкоди державній або приватній власності, порушення правил громадського порядку, дорожнього руху, тощо. Крім того, правопорушення може вчинюватися і у формі бездіяльності, наприклад,

пляхом відмови учасників зазначених заходів розійтися після того, як збори, мітинг, вуличний похід або демонстрація оголошуються закритими.

Частина 2 коментованої статті передбачає посилену адміністративну відповідальність за вчинення повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення дій, визначених у ч. 1, або організатором зборів, мітингу, вуличного походу, демонстрації. Організатором необхідно вважати особу, яка виконує функції з підготовки, своєчасного сповіщення відповідних органів про заплановані заходи та інші організаційно-розпорядницькі функції.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, може бути особа, якій виповнилося 16 років, ч. 2 - 18 років, якщо вона є організатором зборів, мітингу, вуличного походу, демонстрації.

4. Відповідальність за порушення правил дозвільної системи.

В Україні останнім часом спостерігається зростання правопорушень, учинених з використанням вогнепальної і холодної зброї, вибухових речовин, збільшення обігу спеціальних засобів самооборони та інших предметів, небезпечних для суспільства, життя і здоров'я людей. Це потребує посилення контролю органів внутрішніх справ за дотриманням порядку виготовлення, придбання, збереження, обліку і використання як вогнепальної і холодної зброї, так і інших предметів, порушення обігу яких тягне адміністративну відповідальність.

Поняття дозвільної системи визначено у Постанові Кабінету Міністрів України від 12.10. 1992 № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему» як особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

Дозвільна система, що здійснюється органами внутрішніх справ, поширюється на бойову нарізну військових зразків зброю або виготовлену за спеціальним замовленням, охолощену, нейтралізовану, несучасну, спортивну, мисливську вогнепальну зброю, бойові припаси до зброї, основні частини зброї, пневматичну, холодну зброю, пристрої та патрони до них, що належать підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання та громадянам. Саме такі види зброї є **предметами вчинення адміністративних правопорушень у сфері дозвільної системи.**

Визначення окремих видів зброї міститься в Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв

вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, встановлений, **затвердженої наказом МВС України від 21.08.1998 № 622 (в тексті – Інструкція).**

Вогнепальна зброя - зброя, яка призначена для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металевих зарядів) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на визначеній відстані.

Бойова вогнепальна зброя - вогнепальна зброя, призначена для ураження людини та (або) техніки. До бойової зброї не належить старовинна зброя та її моделі, які виготовлені до 1899 року включно.

До несучасної зброї належить вогнепальна і холодна зброя, яка:

- знята з озброєння армії та виробництва і для якої серійно не випускаються боєприпаси;
- знята з озброєння зброї і яка існує в одиничних екземплярах;
- виготовлена спеціально для виставок (експонування) в одиничних екземплярах.

Охолощена зброя - пристрої, виготовлені шляхом спеціального пристосування конструкції стрілецької вогнепальної зброї до стрільби лише холостими патронами, з яких неможливо зробити постріл снарядом, що має достатню вражаючу здатність. Призначена для використання на кінозйомках, при проведенні театралізованих, костюмованих та інших культурних заходів. Охолощена зброя повинна бути приведена на заводах - виготовлювачах чи в майстернях з ремонту зброї у стан, придатний для стрільби тільки холостими патронами, що підтверджується **відповідним висновком.**

Нейтралізована зброя - стрілецька зброя будь-якої моделі, яка з дотриманням вимог відповідних стандартів або технічних умов спеціально приведена на заводах-виробниках чи у спеціалізованих майстернях з ремонту зброї **в непридатний для стрільби стан.**

Увага! Кожна одиниця нейтралізованої зброї повинна мати відповідний **висновок про незворотне приведення її в непридатний** для проведення пострілів стан та віднесення її до певного виду нейтралізованої зброї; нанесений серійний номер та аббревіатуру виду нейтралізованої зброї.

Нейтралізована зброя залежно від її призначення класифікується так:

учбова зброя - зброя, яка спеціально приведена в непридатний для стрільби стан, призначена для навчання правилам поводження зі зброєю (розбирання та складання, заряджання та розряджання, виконання стройових прийомів зі зброєю) (аббревіатура виду - УЧ);

учбово-розрізна зброя - зброя, яка спеціально приведена в непридатний для стрільби стан, основні деталі якої мають спеціально виконані вирізи, призначені для забезпечення наочності при вивченні порядку взаємодії деталей і вузлів (аббревіатура виду - УЧР);

музейна зброя - зброя, яка спеціально приведена в непридатний для стрільби стан та призначена виключно для експонування в музеях (аббревіатура виду - МУЗ);

макети зброї малогабаритні - конструктивно подібні до вогнепальної зброї виробу, призначені для колекціонування та експонування фізичними і юридичними особами, які спеціально виготовлені з вогнепальної стрілецької зброї шляхом внесення до конструкції її основних частин та механізмів змін, що виключають здійснення пострілу (аббревіатура виду - ММГ).

Спортивна зброя - вогнепальна, пневматична або холодна зброя, призначена для ураження цілей під час спортивних тренувань і змагань, що відповідає правилам спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, з урахуванням пропозицій відповідних всеукраїнських спортивних федерацій та правил спортивних змагань відповідної міжнародної спортивної федерації.

Мисливська вогнепальна зброя - вогнепальна зброя, призначена для ураження тварин і птахів під час полювання (п.8.8.) : мисливські гвинтівки, карабіни та штуцери, гладкоствольні рушниці, гладкоствольні рушниці із свердловиною "парадокс" з нарізами 100-140 мм на початку або в кінці ствола, мисливські рушниці зі свердловиною "сюпра", комбіновані рушниці, що мають поряд з гладкими і нарізні стволи.

Мисливська зброя повинна відповідати таким вимогам:

- для стрільби зі зброї використовуються мисливські патрони відповідного калібру;
- загальна довжина з розкладеним та зафіксованим прикладом має становити не менше 800 мм;
- ємність магазину (барабана) (з установленим обмежувачем за наявності) нарізної зброї не має перевищувати 10 патронів, а гладкоствольної - 4 патронів;
- мати запобіжник;

Боєприпаси – це спеціально виготовлені вироби одноразового використання, які призначені забезпечити ураження цілей в умовах збройної боротьби, самооборони, полювання, спорту. До бойових припасів належать патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, а також заряджені патрони до гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі (п. 8.9.).

До пневматичної зброї належать пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, в яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснених газів (п.8.10.).

Холодна зброя - предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового заподіяння шляхом безпосередньої дії тяжких (небезпечних для життя в момент спричинення) і смертельних тілесних ушкоджень, дія яких

ґрунтується на використанні м'язової сили людини (п.8.11.).

До пристроїв належать такі пістолети і револьвери вітчизняного виробництва, які конструктивно призначені тільки для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії і технічно не придатні для стрільби бойовими патронами. При цьому їхня конструкція має забезпечувати неможливість взаємозаміни основних частин бойової і спортивної вогнепальної зброї, унеможлиблює здійснення пострілів в автоматичному режимі чергами. Патрони до пристроїв - належать патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, призначені для відстрілу їх тільки пристроями вітчизняного виробництва і допущені в установленому порядку до використання (8.12.).

До матеріалів і речовин дозвільної системи належать: вибухові матеріали і речовини, сильнодіючі отруйні речовини I-II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсини.

До об'єктів дозвільної системи належать:

- підприємства, майстерні і лабораторії, на які поширюється дозвільна система,
- склади і бази, де зберігаються, вибухові матеріали і речовини, сильнодіючі отруйні речовини I - II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсини,
- сховища,
- стрілецькі тири і стрільбища,
- мисливсько-спортивні стенди,
- також підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї,
- піротехнічні майстерні,
- пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування,
- магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин, і лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсинами).

Розглянемо статті КУпАП, що визначатимуть відповідальність за порушення правил дозвільної системи громадянами.

Стаття 190. Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї

Придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без дозволу органів Національної поліції -

тягнуть за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї.

Об'єктом правопорушення є порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, встановлений **Інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 21.08.1998 № 622 (в тексті – Інструкція).**

Суб'єктом вчинення правопорушення є громадяни України, які не мають дозволу поліції на придбання, зберігання зброї, або здійснюють передачу іншим особам або **продаж зброї.**

Дозволи у сфері дозвільної системи МВС надаються на :

1) право **придбання, перевезення** через митний кордон України, транзит через територію України вогнепальної, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, бойових припасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів і речовин міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання, а також іноземним суб'єктам господарювання на підставі відповідних договорів;

2) **придбання в Україні та перевезення через митний кордон України (за 5 днів до перевезення) вогнепальної зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, бойових припасів до зброї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них іноземцями за погодженням з іноземними дипломатичними**

представництвами країн, громадянами яких вони є, перевезення ними через митний кордон України,

3) **транзит через територію України вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, холодної зброї для участі в змаганнях здійснюються за клопотанням міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України, а з метою полювання - на конкретно визначений уповноваженим на це органом строк;**

4) відкриття та функціонування стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування;

5) право перевезення через митний кордон України нагородної зброї та патронів до неї;

- 6) зберігання нагородної зброї;
- 7) відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи: сховищ, складів, де зберігаються вибухові матеріали і речовини, піротехнічних майстерень, стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, а також підприємств і майстерень з виготовлення і ремонту вогнепальної, холодної та охолощеної зброї, спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони, магазинів, у яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї,
- 8) основних частин зброї, пристроїв та патронів до них;
- 9) право перевезення через митний кордон України мисливської вогнепальної зброї, основних частин зброї, бойових припасів до неї, пневматичної, холодної та охолощеної зброї громадянами України;
- 10) придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, пристроїв громадянами України;
- 11) придбання та зберігання відомчої вогнепальної, мисливської зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, пристроїв та патронів до них підприємствами, установами, організаціями, суб'єктами господарювання.

Громадянам надаються дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної мисливської зброї, холодної, охолощеної, пневматичної зброї, пристроїв після проведеного з ними вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею, її застосування та використання, що здійснюється у пунктах вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування після здачі заліку та отримання довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування (додаток 39).

Об'єктивною стороною правопорушення є дії таких громадян щодо придбання, зберігання, передача іншим особам або **продаж** вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду **без дозволу поліції**.

Правом **придбання** мисливської гладкоствольної зброї та основних частин до неї користуються громадяни України, які досягли 21-річного віку, мисливської нарізної зброї та основних частин до неї - 25-річного віку, холодної, охолощеної та пневматичної зброї та основних частин до неї - 18-річного віку. Кількість зброї, яку може мати громадянин України, не обмежена, однак власник зброї повинен забезпечити її безумовну схоронність (п.12.1.)

Для отримання дозволу на придбання зброї громадяни подаватимуть визначені Інструкцією документи до центрів з надання сервісних послуг, які після набуття чинності Закону України «Про органи внутрішніх справ» набудуть статусу територіальних органів МВС України.

Дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї, пристроїв оформляються, переоформляються після проведення органами внутрішніх справ у встановленому порядку перевірок, тривалість яких не повинна перевищувати один місяць, щодо відсутності обставин, визначених у пункті 5.1 глави 5 розділу І цієї Інструкції, та достовірності документів, які подані для отримання, перереєстрації зазначених дозволів.

Для одержання дозволу на зберігання та носіння мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної зброї, холодної і охолощеної зброї, пристроїв власниками до сервісних центрів МВС з надання послуг подаються визначені в Інструкції документи.

Особам, які мають нагородну вогнепальну зброю, органами внутрішніх справ видаються дозволи на її зберігання, носіння без зазначення строку їх дії з позначкою «Нагородна».

Порядок передачі зброї передбачає **оформлення документів про передачу** мисливської вогнепальної (за наявності основних частин зброї), пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв від одного власника іншому, а також переоформлення мисливської вогнепальної (за наявності основних частин зброї), пневматичної, холодної і охолощеної зброї та пристроїв **від особи, яка їх успадкувала після смерті власника, особі, що має дозвіл на їх придбання**.

У разі смерті власника нагородна, нарізна вогнепальна та інша зброя військових зразків, мисливська нарізна або гладкоствольна вогнепальна зброя, основні частини зброї та бойові припаси до неї, пневматична, холодна та охолощена зброя, пристрої та патрони до них **у п'ятиденний строк** здаються близькими особами до органів поліції на тимчасове зберігання до вирішення питання щодо спадкування майна (але на строк не більше шести місяців).

Якщо хтось із спадкоємців бажає таку зброю (крім нагородної) залишити у власності та користуватися нею, вона може бути зареєстрована на його ім'я.

Суб'єктом порушень встановленого порядку щодо обігу й використання зброї можуть бути дві категорії осіб:

1. громадяни, які не мають дозволу органів Національної поліції («неправильне» володіння) на право придбання і зберігання зброї, а також передачі самовільно або продажу іншим особам рушниці - можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за всіма чотирма складами;

2. громадяни, які мають дозволи органів Національної поліції на право придбання або зберігання зброї, але які передали або продали іншим особам належні їм на законних підставах рушниці без дозволу органів внутрішніх справ – відповідають тільки за незаконний продаж або передачу зброї.

При порушенні даної статті до адміністративної відповідальності можна притягувати як особу, яка продає (передає), так і особу, яка купує.

Суб'єктивна сторона при цьому виражена у формі прямого умислу.

Частина 2 ст. 190 КУпАП передбачає повторність, тобто більш жорстку відповідальність особи, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за зазначене правопорушення.

5. Відповідальність за порушення правил паспортно-реєстраційної системи.

Найважливішими завданнями державних органів є зміцнення законності, охорона прав і законних інтересів громадян, забезпечення громадського порядку, державної та громадської безпеки. В успішному вирішенні цих завдань істотне значення має паспортно-реєстраційна система, тісно пов'язана з обліком і статистикою населення, з упорядкуванням внутрішньої міграції населення. Паспортно-реєстраційна система сприяє охороні та зміцненню державної безпеки. Вона широко використовується органами Національної поліції у діяльності з попередження правопорушень та розшук осіб, які їх вчинили.

Паспортно-реєстраційна система являє собою сукупність правових норм, що визначають порядок видачі, обміну, здачі та вилучення паспортів та інших видаються органами внутрішніх справ документів, що засвідчують особу громадянина, обліку та реєстрації громадян з метою упорядкування пересування населення по території держави, забезпечення реалізації суб'єктивних прав і обов'язків громадян, охорони громадського порядку, державної і суспільної безпеки.

В останні роки особливу важливість набули питання реалізації правил паспортно-реєстраційної системи. [Причиною](#) цього послужило значне збільшення кількості правопорушень, скоєних особами, що проживають без документів або реєстрації.

Під час кваліфікації порушень правил паспортно-реєстраційної системи слід звернути особливу увагу на аналіз положень ЗУ «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20.11.2012 № 5492 та Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11.12.2003 № 1382.

Стаття 197. Проживання без паспорта громадянина України або без реєстрації місця проживання.

Проживання громадян, зобов'язаних мати паспорт, без паспорта або за недійсним паспортом, а також проживання громадян без реєстрації місця проживання -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері паспортного режиму.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у:

- 1) проживанні громадян, зобов'язаних мати паспорт, без паспорта;
- 2) проживанні громадян, зобов'язаних мати паспорт, за недійсним

паспортом;

3) проживанні громадян без реєстрації місця проживання.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Висновки

Слід пам'ятати, що кваліфікація є найважливішою стадією (етапом) правозастосування (діяльності по застосуванню норм законодавства про адміністративні правопорушення). Правильна кваліфікація – необхідна умова законності всієї правозастосовчої діяльності. В даній лекції увага зосереджена на особливостях кваліфікації лише деяких (найбільш розповсюджених або найбільш складних для кваліфікації) адміністративних правопорушень, особливості кваліфікації інших відводиться на самостійну підготовку.

Особливості адміністративно-правової кваліфікації правопорушень в галузі охорони здоров'я населення. Особливості адміністративно-правової кваліфікації правопорушень, які посягають на встановлений порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Вступ

Небезпека здоров'ю населенню існує не лише на виробництві, а й у повсякденному житті. Одну із головних загроз являють наркотичні засоби та психотропні речовини, протидія незаконному обігу яких – одна із важливих задач нашої держави.

1. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах.

Відповідальність за правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин передбачено поміж іншим в ст.44 КУпАП.

Стаття 44. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах.

Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах -

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Особа, що добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини, які були у неї в невеликих розмірах і які вона виробила, виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту, звільняється від адміністративної відповідальності за дії, передбачені цією статтею.

Примітка. Невеликий розмір наркотичних засобів та психотропних речовин визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Об'єкт – суспільні відносини у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (*безпосередній об'єкт*) та здоров'я населення (*родовий об'єкт*).

Такі відносини регулюються законами України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15.02.1995 р., «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р. та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Предмет – наркотичні засоби і психотропні речовини в невеликих розмірах.

Списки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів згруповані в список особливо небезпечних наркотичних засобів, обіг яких заборонено й список особливо небезпечних психотропних речовин, обіг яких заборонено та відповідно таблиці I-IV в Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 770 від 6 травня 2000 р (далі – Перелік). Перелік та зміни до нього затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу і публікуються в офіційних друкованих виданнях.

Наркотичні засоби – це включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними, зокрема, гашиш, марихуана, опій, кокаїн. Зловживання наркотичними засобами призводить до захворювання на наркоманію.

Психотропні речовини – це включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та чинити депресивний або стимулюючий вплив на

центральною нервовою системою або викликати порушення сприйняття, або емоцій, або мислення, чи поведінки і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними, зокрема ЛСД, мескалін, тетрагідроканабінол. Зловживання психотропними речовинами спричиняє захворювання на токсикоманію.

Наступною ознакою предмету даного правопорушення, яка перш за все є кваліфікуючою, є невеликий розмір наркотичного засобу або психотропної речовини, який визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу (тобто **Міністерством охорони здоров'я України** відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267). **Таблиці невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу, затверджені наказом МОЗ України від 01.08.2000 № 188** (в ред. 19.06.2015 р.).

Так, наприклад, відповідно до наказу МОЗ України № 188 від 01.08.2000 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» адміністративна відповідальність за незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання канабісу наставатиме, якщо його розмір не перевищує 5,0 г, героїну - 0,005 г, кодеїну - 0,2 г, кокаїну - 0,02 г, макової соломи - 50,0 г, трамадолу - 0,5 г.

Розміри наркотичних засобів визначені на підставі існуючої практики боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та з урахуванням існуючої міжнародної практики, що базується на визначеній добовій дозі (definite daily dose) (далі - ВДД) за даними Міжнародного комітету з контролю за наркотиками ООН. **До невеликих розмірів віднесені ті, що не перевищують 10 ВДД.**

Для прикладу, сьогодні серед споживачів наркотичних засобів набув популярності *канабіс* : (цілі або різного ступеня подрібнення будь-які частини рослини роду коноплі або їх суміш, за винятком власне дозрілого насіння, незалежно від того, піддавались вони екстракції, деструкції, гниттю чи враженню пліснявою (невеликий розмір до 5 г.); макова солома аналогічно (до 50 г.); героїн (до 0,005); кокаїн до 0,02 г, морфін до 0,03; трамадол – до 0,5 г.); опій - сік снотворного маку, що згорнувся, у тому числі медичний, який містить хоча б один наркотичний алкалоїд або їх суміш (у тому числі за наявності інших речовин (до 0,1 г).

Щодо психотропних речовин, що найбільш розповсюджені серед споживачів, амфетамін (невеликий розмір становить до 0,15 г; барбітал до 5 г,

глутетимід до 2,5; діазепам до 0,1; медазепам до 0,2; метамфетамін до 0,15; оксазепам до 0,5; феназепам до 0,01; фенобарбітал до 1,0.

Увага! *Вміст наркотичного засобу або психотропної речовини та її розмір встановлюються висновком експерта.* Для встановлення виду, назв, властивостей і розміру наркотичного засобу чи психотропної речовини, необхідні спеціальні знання. Тому у справах даної категорії обов'язково має бути висновок експерта.

Отже, *предметом вчинення адміністративного правопорушення* за ч.1 ст.44 є включені в таблицю наркотичні засоби, психотропні речовини, що на сьогодні знаходяться в Україні в незаконному обігу. Якщо вага визначеної добової дози становить показник, що відповідає в таблиці великим та особливим великим розмірам, особа, яка вчинила дані дії, підлягає не адміністративній відповідальності, а кримінальній (ч. 1. ст. 309 Кримінального кодексу України). Також кримінальна відповідальність передбачається ст.307 і у випадку, якщо незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання здійснюється *з метою збуту*.

Увага! Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачене статтею 44 КУпАП, настає, якщо це порушення за своїм характером не тягне за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності.

Суб'єкт даного правопорушення загальний.

Суб'єктивна сторона даного правопорушення передбачає прямий умисел, при цьому в особи не повинно бути мети збуту зазначених речовин.

Про умисел на збут наркотичних засобів чи психотропних речовин може свідчити:

- відповідна домовленість з особою, яка придбала ці засоби чи речовини;
- наявність сировини для їх виготовлення;
- особа сама наркотичні засоби або психотропні речовини не вживає, але виготовляє і зберігає їх тощо.

З об'єктивної сторони дане правопорушення може відбуватися у формі:

- незаконного виробництва;
- незаконного придбання;
- незаконного зберігання;
- незаконного перевезення;
- незаконного пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах.

Під виробництвом наркотичних засобів та (або) психотропних речовин слід розуміти усі дії, пов'язані з серійним одержанням наркотичних засобів, психотропних речовин з хімічних речовин та (або) рослин, включаючи відокремлення частин рослин або наркотичних засобів, психотропних речовин від рослин, з яких їх одержують.

Під придбанням наркотичних засобів та (або) психотропних речовин слід розуміти їх купівлю, отримання в обмін на інші товари або речі, прийняття

як оплати за надані послуги, позику, подарунок або сплату боргу, привласнення знайденого, збирання маку чи конопель, а так само залишків цих рослин на пожнивних площах після завершення збирання врожаю.

Слід зазначити, що громадяни мають право придбавати за медичними показаннями за рецептом лікаря лише наркотичні засоби або психотропні речовини, включені до таблиць II і III Переліку.

Зберігання наркотичних засобів та (або) психотропних речовин – це фактичне володіння наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх перебування у певному місці. Відповідальність за зберігання наркотичних засобів або психотропних речовин настає незалежно від його тривалості.

Перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – це їх переміщення у межах території України.

Для визнання перевезення незаконним не має значення, чи є особа власником або користувачем транспортного засобу, а також спосіб транспортування, відстань, на яку перевезено зазначені засоби й речовини, та місце їх зберігання.

Порядок перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на території України, а також порядок оформлення необхідних для цього документів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Фізичні особи мають право перевозити наркотичні засоби і психотропні речовини, придбані за призначенням лікаря, за наявності та на підставі рецепта, виданого закладом охорони здоров'я.

Від перевезення наркотичних засобів і психотропних речовин потрібно відрізнити їх перенесення з одного місця в інше, при якому транспорт не використовується. Перенесення необхідно розглядати як одну з форм зберігання цих засобів і речовин.

Пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здійснюється шляхом відправки наркотичних засобів, психотропних речовин за допомогою пошти, багажем, якою-небудь людиною, іншим шляхом. При цьому пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів у поштових (у тому числі міжнародних) відправленнях забороняється. Пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів як гуманітарної допомоги забороняється, за винятком випадків надзвичайного стану, якщо наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори направляються у відповідні регіони України за окремим рішенням Кабінету Міністрів України.

Правопорушення вважається вчиненим з моменту відправлення посилки, багажу, листа з наркотичними засобами чи психотропними речовинами незалежно від того, отримав їх адресат чи ні.

Отже, *основними ознаками* правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів або психотропних речовин, які мають значення для їх правильної кваліфікації та розмежування адміністративних правопорушень від кримінальних – це показники кількості наркотичних засобів або психотропних речовин, а також наявність мети їх збуту. Для настання

адміністративної відповідальності необхідна наявність наркотичних засобів або психотропних речовин в невеликих розмірах та відсутність мети збуту.

2. Ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження.

Задля ефективної протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин держава використовує різні заходи, зокрема і примусові медичні огляди та обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами чи психотропними речовинами, та хворих на наркоманію. Ухилення від зазначених заходів примусу тягне адміністративну відповідальність відповідно до ст.44¹ КУпАП.

Стаття 44¹. Ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження.

Ухилення особи, хворої на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення особи, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами, від медичного обстеження -

тягне за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дана стаття містить дві частини.

Частина перша встановлює відповідальність за ухилення особи, хворої на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння;

частина друга встановлює відповідальність за ухилення особи, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами, від медичного обстеження.

Об'єктом адміністративного правопорушення ч.1 зазначеної статті є встановлений порядок проходження медичного огляду чи медичного обстеження особами, які вживають наркотики та психотропні речовини у немедичних цілях, а також здоров'я населення.

Порядок проходження медичного огляду та медичного обстеження встановлений ЗУ «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р.

Об'єктивна сторона виражається у вчиненні наступних діянь:

1) ухилення особи, хворої на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння, тобто умисне невиконання розпорядження працівника ОВС щодо проходження медичного огляду.

Медичний огляд – амбулаторний огляд особи з метою встановлення стану наркотичного сп'яніння. Хворий на наркоманію (наркоман) – особа, якій у встановленому порядку медичним закладом встановлено діагноз “наркоманія”.

Медичний огляд проводиться за направленням працівників органів МВС України. У разі, якщо особа ухиляється від медичного огляду, вона підлягає приводу до наркологічного закладу органом внутрішніх справ.

Наркоманія – хворобливий психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок зловживання наркотичними засобами, що віднесені до таких конвенціями ООН чи Комітет з контролю за наркотиками при МОЗ України, і який характеризується психічною або фізичною залежністю від них. Діагноз “наркоманія” встановлюється лікарсько-консультаційною комісією.

Особа, відносно якої до органів МОЗ або МВС України надійшла інформація від установ, підприємств, організацій, засобів масової інформації або окремих громадян про те, що вона незаконно вживає наркотичні засоби або психотропні речовини чи перебуває у стані наркотичного сп’яніння, підлягає медичному огляду, який може проводити лише лікар, на якого покладено такі обов’язки.

Факт незаконного вживання наркотичних засобів або психотропних речовин встановлюється на підставі показань свідків, наявності ознак наркотичного сп’яніння, результатів медичного огляду, а також тестів.

2) ухилення особи, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами, від медичного обстеження, тобто умисне невиконання розпорядження лікаря-нарколога особою, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами щодо проходження медичного обстеження.

Медичне обстеження – обстеження особи в стаціонарних умовах з метою встановлення діагнозу “наркоманія”. Проводиться за направленням лікаря-нарколога.

Суб’єкт даного правопорушення спеціальний – ч.1 – особи, які хворі на наркоманію; ч.2 – особи, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами.

Зловживання наркотичними засобами або психотропними речовинами – умисне систематичне незаконне вживання наркотичних засобів або психотропних речовин.

Суб’єктивна сторона – прямий умисел.

Мета – приховування незаконного вживання наркотичних засобів або психотропних речовин.

3. Порухення встановлених законодавством вимог щодо заняття народною медициною (цілительством).

Однією із загроз здоров’ю населення, наряду з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, є розповсюджена останнім часом медично некваліфікована діяльність народних цілителів, яка досить часто не сприяє виліковуванню захворювання, а навпаки наносить шкоду здоров’ю людини. Отже, держава вимушена встановлювати відповідні

правила здійснення такої діяльності, наглядати за їх виконанням та притягати до відповідальності осіб, що їх недотримуються задля збереження здоров'я населення країни. Так, за порушення встановлених законодавством вимог щодо заняття народною медициною (цілительством) ст.46² КУпАП передбачено настання адміністративної відповідальності

Стаття 46². Порушення встановлених законодавством вимог щодо заняття народною медициною (цілительством).

Порушення встановлених законодавством вимог щодо заняття народною медициною (цілительством) -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт – здоров'я населення і встановлений порядок заняття народною медициною.

Відповідно до статті 74-1 «Право на зайняття народною медициною (цілительством)» ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» під народною медициною (цілительством) слід розуміти методи оздоровлення, профілактики, діагностики і лікування, що ґрунтуються на досвіді багатьох поколінь людей, усталені в народних традиціях і не потребують державної реєстрації.

Народна медицина – це сума всіх знань і практичних методів, що застосовуються для діагностики, профілактики і ліквідації порушень фізичної і психічної рівноваги, які спираються винятково на практичний досвід та спостереження, що передаються з покоління в покоління як в усній, так і в письмовій формі.

Нетрадиційна медицина – це знання та практичні методи народної медицини, які мають певного автора.

Об'єктивна сторона виражається у порушенні чинного законодавства щодо надання медичної допомоги та порядку здійснення підприємницької діяльності.

Умови та організація роботи цілителя (особи, яка не має спеціальної медичної освіти, але володіє певним обсягом професійних знань та вмінь в галузі народної та нетрадиційної медицини) визначаються Наказом МОЗ України №189 від 16.03.2016 р. «Про організацію роботи фізичних осіб – підприємців, які займаються народною медициною (цілительством)», яким затверджено Умови зайняття народною медициною (цілительством). Ці Умови поширюються на всіх фізичних осіб – підприємців, які займаються народною медициною (цілительством) та отримали в установленому законом порядку спеціальний дозвіл на зайняття народною медициною (цілительством) для надання медичної допомоги пацієнтам методами народної медицини, що ґрунтуються на досвіді багатьох поколінь людей, усталені в народних традиціях та не потребують державної реєстрації (далі – Цілитель).

При зайнятті народною медициною (цілительством) Цілитель повинен дотримуватись вимог законодавства, зокрема: [Основ законодавства України про охорону здоров'я](#); [Закону України](#) «Про забезпечення санітарного та

епідемічного благополуччя населення»; [Закону України](#) «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»; [Закону України](#) «Про захист персональних даних»; [Закону України](#) «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»; [Господарського кодексу України](#); постанови Кабінету Міністрів України від 03 грудня 2012 року [№ 1145](#) «Про затвердження Порядку видачі та анулювання спеціального дозволу на зайняття народною медициною (цілителством)»; інших нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я.

Зайняття народною медициною (цілителством) здійснюється з дотриманням таких умов:

1) застосовувати лише той метод народної медицини (цілителства), що ґрунтується на досвіді багатьох поколінь та який заявлений в спеціальному дозволі на зайняття народною медициною (цілителством);

2) вести на паперових носіях медичну документацію, що передбачена [додатком 1](#) до цих Умов, та надавати на вимогу пацієнта копію його медичної документації, засвідчену особистим підписом Цілителя;

3) у разі відсутності діагностичного, профілактичного або лікувального ефекту від використання методів народної медицини своєчасно направити пацієнта до закладу охорони здоров'я з метою надання кваліфікованої медичної допомоги;

4) визначати показання та протипоказання для призначення пацієнтам лікування методами народної медицини при наданні медичної допомоги в кожному конкретному випадку;

5) проводити аналіз ефективності використання в медичній практиці методів народної медицини, які застосовує Цілитель;

6) забезпечити умови для запобігання виникненню ускладнень, які можуть призвести до погіршення стану здоров'я пацієнтів при лікуванні методами народної медицини;

7) знати вимоги медичної етики та деонтології і неухильно їх дотримуватися;

8) зберігати та надавати інформацію про пацієнта в установленому законодавством порядку;

9) одержувати інформовану добровільну згоду пацієнта на проведення оздоровлення, профілактики, діагностики і лікування Цілителем згідно з [додатком 2](#) до цих Умов;

10) зберігати за місцем зайняття народною медициною (цілителством): копії документів, які додавались до заяви про видачу спеціального дозволу на зайняття народною медициною (цілителством); медичну документацію, яка передбачена додатками 1 та 2 до цих Умов;

11) використовувати приміщення (кабінет), в якому займаються народною медициною (цілителством), за різними функціональними призначеннями не допускається;

12) спільне використання приміщень (кабінетів) різними Цілителями повинно підтверджуватись договорами найму або оренди (суборенди) або іншими документами, які надають право користування цим приміщенням;

13) дотримуватись кваліфікаційних вимог до фізичних осіб – підприємців, які займаються народною медициною (цілительством), затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16 березня 2016 року № 189;

14) проводити поточне (зранку та увечері) та генеральне прибирання приміщення предметів (раз на тиждень) із застосуванням дезінфекційних засобів, дозволених до використання в Україні.

Приміщення, в якому Цілитель веде прийом пацієнтів, повинно складатись з: реєстратури, площа якої становить не менше 8 кв. м; кабінету Цілителя, площа якого становить не менше 12 кв. м., вбиральні, площа якої становить не менше 1,2 кв. м.

У кабінеті Цілителя мають бути передбачені вікна для доступу денного світла. Для покриття стін, стелі, підлоги в кабінеті Цілителя слід використовувати матеріали, стійкі до вологого прибирання з використанням дезінфекційних засобів. Не допускається розміщувати кабінети Цілителя в підвальних та житлових приміщеннях.

При вході у приміщення, де Цілитель займається народною медициною (цілительством), повинна бути інформаційна табличка із зазначенням методу народної медицини (цілительства), яким він володіє, прізвища, імені, по батькові Цілителя. Інформація щодо зайняття народною медициною (цілительством) повинна розміщуватися за місцем зайняття народною медициною (цілительством) в доступному для споживача місці та містити, зокрема: прізвище, ім'я, по батькові Цілителя та режим його роботи; спеціальний дозвіл на зайняття народною медициною (цілительством); атестаційно-експертний висновок, що підтверджує наявність в особи цілительських здібностей; метод народної медицини (цілительства), який застосовує Цілитель; книгу відгуків та пропозицій громадян.

Цілитель не має права застосовувати інвазивні методи втручання, лікувати хворих на онкологічні захворювання, із синдромом набутого імунodefіциту, інфекційні, венеричні захворювання, проводити сеанси, які розраховані на масову аудиторію (2 і більше осіб), з використанням гіпнозу, та інших методів психічного або біоенергетичного впливу, а також інші захворювання, які потребують лікування під наглядом (контролем) лікаря. Забороняється здійснення цілительства з використанням засобів масової інформації.

Суб'єктивна сторона – як у формі умислу, так і формі необережності.

Суб'єктом можуть бути як особи, які отримали у встановленому порядку спеціальний дозвіл на провадження медичної діяльності в галузі народної і нетрадиційної медицини, так і інші особи.

Особи, які не мають спеціальної медичної освіти, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці та отримали

спеціальний дозвіл на зайняття народною медициною (цілительством), виданий центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, мають право на зайняття народною медициною (цілительством).

Порядок видачі спеціального дозволу на зайняття народною медициною (цілительством), перелік документів, необхідних для його одержання, та порядок анулювання спеціального дозволу на зайняття народною медициною (цілительством) встановлюються Кабінетом Міністрів України (*постанова від 3 грудня 2012 року №1145*).

Рішення про видачу спеціального дозволу або відмову в його видачі приймається протягом тридцяти робочих днів з дня подання заяви та документів, зазначених у пункті 3 цього Порядку. Підставою для відмови у видачі спеціального дозволу є: подання заявником неповного пакета документів, необхідних для одержання спеціального дозволу згідно з пунктом 3 цього Порядку; виявлення в документах, поданих заявником, недостовірних відомостей; негативний висновок за результатами проведених експертиз та обстежень або інших наукових і технічних оцінок, необхідних для видачі спеціального дозволу; невідповідність заявника кваліфікаційним вимогам для зайняття народною медициною (цілительством) згідно з поданими документами.

Порядок видачі атестаційно-експертного висновку, що підтверджує наявність в особи цілительських здібностей, затверджений Наказом МОЗ України від 23.09.2013 № 822. Загальні вимоги до претендентів передбачають опанування медичних знань, навичок та вмінь в обсязі, що відповідає вимогам програм з основ медичних знань та методів НМ, погоджених МОЗ України. З метою об'єктивного висновку щодо рівня підготовки претендента з ним проводиться співбесіда. У разі прийняття позитивного рішення претенденту надається направлення до установи, визначеної МОЗ України, у порядку, передбаченому МОЗ України (далі - Установа). Установа укладає з претендентом договір, що містить умови та порядок проходження атестації та експертизи, на строк до повного виконання претендентом всіх наданих йому теоретичних та практичних завдань. Для оцінки результатів атестації та експертизи в Установі створюється атестаційно-експертна комісія (далі - комісія), яка не рідше одного разу на місяць розглядає результати атестації та експертизи і приймає рішення про наявність або відсутність у претендента здібностей з НМ. Строк дії атестаційно-експертного висновку становить п'ять років.

У разі прийняття МОЗ рішення про видачу спеціального дозволу відповідна інформація вноситься до реєстру спеціальних дозволів.

Заявник, щодо якого прийнято рішення про видачу спеціального дозволу, подає МОЗ документ про внесення плати за видачу такого дозволу в установленому розмірі, яка зараховується до державного бюджету.

Строк дії спеціального дозволу становить п'ять років.

Підставою для переоформлення спеціального дозволу є зміна місцезнаходження фізичної особи - підприємця або місця зайняття народною медициною (цілительством).

Спеціальний дозвіл може бути анульований. Підставою для анулювання спеціального дозволу є: заява особи, яка має спеціальний дозвіл, про анулювання спеціального дозволу; припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця; повторне порушення особою, яка має спеціальний дозвіл, умов для зайняття народною медициною (цілительством); виявлення недостовірних відомостей у документах, поданих для видачі спеціального дозволу; встановлення факту передачі спеціального дозволу іншій особі для зайняття народною медициною (цілительством); невиконання розпорядження про усунення порушень умов для зайняття народною медициною (цілительством); неможливість особи, яка має спеціальний дозвіл, забезпечити дотримання умов для зайняття народною медициною (цілительством); відмова такої особи від проведення перевірки дотримання умов для зайняття народною медициною (цілительством); смерть фізичної особи - підприємця. Рішення щодо анулювання спеціального дозволу приймається МОЗ після розгляду комісією відповідної заяви або акта про результати планової або позапланової перевірки.

Висновки

Слід пам'ятати, що кваліфікація є найважливішою стадією (етапом) правозастосування (діяльності по застосуванню норм законодавства про адміністративні правопорушення). Правильна кваліфікація – необхідна умова законності всієї правозастосовчої діяльності. В даній лекції увага зосереджена на особливостях кваліфікації лише деяких (найбільш розповсюджених або найбільш складних для кваліфікації) адміністративних правопорушень, особливості кваліфікації інших відводиться на самостійну підготовку.

Крім розглянутих складів адміністративних правопорушень глава 5 КУпАП містить наступні: ухилення від участі в переговорах щодо укладення, зміни або доповнення колективного договору, угоди; порушення чи невиконання колективного договору, угоди; ненадання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод; порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм; виробництво, заготівля, реалізація сільськогосподарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації; заготівля, переробка або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції; виробництво, зберігання, транспортування або реалізація продуктів харчування чи продовольчої сировини, забруднених мікроорганізмами та іншими біологічними агентами понад гранично допустимі рівні; продаж лікарських засобів без рецепта у заборонених законодавством випадках; порушення обмежень, встановлених для медичних і фармацевтичних

працівників під час здійснення ними професійної діяльності; ухилення від обстеження і профілактичного лікування осіб, хворих на венеричну хворобу; порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів; умисне приховування джерела зараження венеричною хворобою; порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення.

Особливості адміністративно-правової кваліфікації правопорушень, які посягають на громадський порядок і громадську безпеку.

Вступ

У загальному розумінні під громадським порядком розуміють урегульовану правовими та іншими соціальними нормами певну частину суспільних відносин, які складають режим життєдіяльності у відповідних сферах, забезпечують недоторканність життя, здоров'я та гідності громадян, власності та умов, що склалися для нормальної діяльності установ, підприємств, організацій, посадових осіб і громадян.

Поняття громадського порядку являє собою категорію, яка складається з трьох основних елементів:

1. зміст громадського порядку;
2. засоби його регулювання;
3. мета встановлення громадського порядку.

У літературі наголошується на тому, що зміст громадського порядку складається з певної частини суспільних відносин, що утворилися в суспільстві, а також супутніх їх прояву умов та обставин. Необхідність чіткого визначення громадського порядку вимагає точного відмежування цієї сукупності суспільних відносин від усіх інших, що склалися в суспільстві. На сьогодні загально визнано, що громадський порядок являє собою складне соціальне явище і його забезпечення вимагає комплексного підходу.

Обов'язковим елементом громадського порядку є засоби регулювання суспільних відносин, які складають зміст громадського порядку: правові, та інші соціальні норми – норми моралі, звичаї, релігійні норми, правила громадського співжиття. За їх допомогою встановлюються права та обов'язки учасників суспільних відносин, визначаються заборони на вчинення певних дій, а також можливість і порядок застосування санкцій. Крім того, за допомогою засобів регулювання формуються відповідні установи, покликані забезпечувати безперешкодну реалізацію суспільних відносин, що склалися, а також визначаються їх компетенція.

Обов'язковим елементом громадського порядку є також визначення цілей суспільних відносин, що складаються, та їх регулювання. Такими

загальними цілями громадського порядку виступають:

1. забезпечення недоторканості життя, здоров'я, гідності та прав людини і громадянина;
2. забезпечення недоторканості власності;
3. підтримання необхідних умов нормальної діяльності підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян.

В адміністративно-правовій науці громадський порядок визначається в широкому та вузькому розумінні.

Громадський порядок у широкому розумінні – це вся система суспільних відносин, що склалися в даному суспільстві, тобто, це система урегульованих правовими та іншими соціальними нормами суспільних відносин, які складають режим життєдіяльності в державі, забезпечують недоторканість життя, здоров'я та гідності громадян, власності та умов, що склалися для нормальної діяльності установ, підприємств, організацій, посадових осіб і громадян.

Громадський порядок у вузькому розумінні визначається як морально-правовий стан суспільства, при якому компетентні органи виконавчої влади шляхом поліцейського нагляду забезпечують безпеку і правомірну поведінку громадян в громадських місцях, вільне використання ними своїх прав і свобод, а також упорядкування громадських місць, яке сприяє трудовій діяльності та відпочинку громадян. Це не звужене поняття, а таке, що має об'ємний зміст і виступає у різних формах.

Громадський порядок у вузькому розумінні характеризується наступною сукупністю ознак: громадський порядок встановлюється в громадських місцях, які є різними за призначенням та терміном використання;

1. громадський порядок залежить від упорядкування громадських місць;
2. громадський порядок залежить від правомірної та моральної поведінки громадян;
3. громадський порядок – це морально-правовий стан суспільства, який характеризується ознаками міцності та стабільності.

Зміст громадського порядку тісно переплітається зі змістом *громадської безпеки*, яка являє собою відносини, пов'язані з відверненням або ліквідацією шкідливих для життя і здоров'я людини наслідків, які викликані небезпечною для оточуючих поведінкою людей або дією стихійних сил природи. Відомо, що невиконання своїх взаємних обов'язків учасниками відносин може мати місце за обставин і з причин, які знаходяться за межами їх волі. Порушити нормальний порядок суспільного життя, суспільних відносин, що склалися, створити загрозу безпеці громадян та збереженню їх майна, порушити нормальну діяльність підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян можуть і такі обставини, як стихійні лиха: пожежі, повені, землетруси, епідемії тощо. До шкідливих наслідків можуть призвести непродумані організація вуличного руху, проведення масових заходів і т.ін. Взаємозв'язок цих груп суспільних відносин в тому, що безумовне здійснення суспільних відносин сфери безпеки є обов'язковою умовою реального прояву відносин у сфері громадського порядку. *А тому необхідно визнати, що складовою частиною змісту громадського порядку є громадська безпека, яка також ґрунтується на суворому виконанні встановлених вимог учасниками*

відносин з метою попередження та ліквідації шкідливих наслідків стихійних сил природи чи інших небезпечних для суспільства явищ.

Таким чином, *громадський порядок, особиста безпека та громадська безпека* являють собою органічно взаємопов'язані між собою соціальні явища, які обумовлюють єдність комплексу здійснюваних заходів щодо їх забезпечення та охорони.

Правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку, розміщені в главі 14 Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення.

1. Дрібне хуліганство.

Дрібне хуліганство є одним із найрозповсюдженіших адміністративних правопорушень і має певні особливості кваліфікації, а отже потребує особливої уваги.

Стаття 173. Дрібне хуліганство

Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, -тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом дрібного хуліганства є суспільні відносини у сфері громадського порядку. Стаття 3 Конституції України визнає людину, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Громадський порядок – це обумовлена потребами суспільства система врегульованих правовими та соціальними нормами відносин, що складаються у громадських місцях в процесі спілкування людей, і яка має на меті забезпечення спокійної обстановки суспільного життя, нормальних умов для праці і відпочинку людей, для діяльності державних органів, а також підприємств, установ та організацій.

Об'єктивна сторона даного правопорушення полягає у 1) нецензурній лайці в громадських місцях, 2) образливому ставленні до громадян та 3) інших діях, що порушують громадський порядок і спокій громадян. Тобто, об'єктивна сторона включає:

- **нецензурну лайку в громадських місцях**, під якою необхідно розуміти найбільш цинічні лайки, що належать, як правило, до сфери статевих відносин, непристойні висловлювання, один із найогидніших різновидів словесної брутальності, що має на меті прояв неповаги як до окремої особи, якщо нецензурна лайка спрямовується на неї безпосередньо, так і до громадськості в цілому;

- **образливе чіпляння до громадян**: докучливу поведінку, пов'язану з образливими діями, що зневажають честь і гідність людини, мають на меті нав'язати в чомусь свою волю особі, проявляються у грубій розв'язній манері. Проявами образливого чіпляння може бути хапання за одяг, насильницьке

утримання за руки, демонстративне зривання головного убору, вимога дати цигарку або пускання в обличчя диму від неї, непристойна пропозиція дівчині, зривання або пошкодження одягу та інші подібні дії. Для всіх цих випадків характерним є ігнорування волі та моралі громадськості, прояви цинічного свавілля спрямованого на норми моралі та права суспільства;

- *інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян* : законодавець, враховуючи розмаїття проявів неповаги до особи та суспільства, залишив можливість правоохоронцям кваліфікувати подібні дії, яких об'єднує наслідок – порушення громадського порядку. Конкретними проявами таких діянь є насильницьке вторгнення в громадські місця всупереч забороні певних осіб, які слідкують за порядком; безпідставне порушення спокою громадян телефонними дзвінками, лихослів'я по телефону; співання непристойних пісень; вигуки, свист під час демонстрації кінофільмів; гвалт, крики з хуліганських мотивів біля вікон громадян у нічний час; справляння

природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді; самовільна без потреби зупинка комунального транспорту; нанесення непристойних малюнків на тротуари, стіни, паркани, двері чи вчинення написів нецензурного змісту; грубе порушення черг, яке супроводжується ображенням громадян та проявленям неповаги до них; знищення; або пошкодження з хуліганських мотивів якого-небудь майна у незначних розмірах тощо.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є місце його скоєння, а саме – громадське місце, яке дістало законодавче визначення як частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, зокрема під'їзди, а також підземні переходи, стадіони (ЗУ “Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення” від 22.09.2005 р.).

Відмінною особливістю дрібного хуліганства від хуліганства як кримінально караного діяння є те, що воно не має характер грубого порушення громадського порядку, в діях особи відсутня явна неповага до суспільства, не причиняє суттєву шкоду суспільним відносинам, правовим та законним інтересам громадян. Грубе порушення громадського порядку повинно супроводжуватись особливою зухвалістю і винятковим цинізмом, розкриття сутності яких можна знайти в п. 5 постанови пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хуліганство» від 22 грудня 2006 року.

Хуліганство як злочин кваліфікуються дії, які грубо порушують громадський порядок, вчиняються з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю(заподіяння шкоди здоров'ю, знищення майна) чи винятковим цинізмом (грубе зневажання правилами суспільної моралі). *Неповагою до суспільства* є прагнення особи показати свою зневагу до інших оточуючих її осіб, до існуючих правил і норм поведінки в суспільстві, самоутвердитися за рахунок приниження інших осіб, протиставити себе іншим громадянам, суспільству, державі. Вказана неповага має бути явною, тобто очевидною і безсумнівною для всіх. Додатковим об'єктом кримінального правопорушення може виступати здоров'я особи,

авторитет органів державної влади, громадська безпека. У випадках, якщо хуліганство супроводжується тяжкими злочинами проти здоров'я людини, кваліфікуються за сукупністю злочинів, наприклад, хуліганство і умисне нанесення тяжких тілесних ушкоджень (ст.ст. 269 і 121 КК).

Дрібне хуліганство як адміністративне правопорушення не має характеру грубого порушення громадського порядку, яке причинило суттєву шкоду суспільним відносинам, правовим та законним інтересам громадян.

Увага! Не підлягають кваліфікації за ст. 173 КУпАП діяння, які за способом вчинення, іншими ознаками об'єктивної сторони є схожими на дрібне хуліганство (поява у п'яному вигляді у громадських місцях, що ображає людську гідність та громадську мораль (ст. 178 КУпАП); самоправство яксамовільне, всупереч встановленому законом порядку, здійснення свого дійсного або гаданого права, що не завдало істотної шкоди громадянам або державним чи громадським організаціям (ст.186 КУпАП); вчинення насильства в сім'ї у разі вчинення насильницьких дій до члена сім'ї із порушенням порядку і тиші в громадському місці (ст. 173-2 КУпАП).

Суб'єкт даного правопорушення загальний.

Суб'єктивна сторона дрібного хуліганства характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу. Особа усвідомлює, що її дії протиправні, вона передбачає, що в результаті їх здійснення будуть порушені громадський порядок і прагне до цього. Елементом суб'єктивної сторони дрібного хуліганства є також мотив задоволення індивідуальних потреб самоствердження шляхом ігнорування гідності інших людей.

Якщо хуліганськими діями правопорушника заподіяно майнову шкоду громадянину, підприємству, установі або організації, то судом під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про відшкодування винним майнової шкоди незалежно від розміру шкоди, крім випадків, якщо шкоду заподіяно неповнолітнім.

Коли шкоду заподіяно неповнолітнім, який досяг шістнадцяти років і має самостійний заробіток, а сума шкоди не перевищує одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян, суддя має право покласти на неповнолітнього відшкодування заподіяної шкоди або зобов'язати своєю працею усунути її. В інших випадках питання про відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, вирішується в порядку цивільного судочинства.

2. Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце тимчасового перебування.

З 2001 року Україна визнала наявність в країні проблеми насильства в сім'ї та почала формування відповідної нормативно-правової бази, зокрема був прийнятий ЗУ «Про попередження насильства в сім'ї». 7 грудня 2017 року був прийнятий новий ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який на сьогодні передбачає настання кримінальної, адміністративної та цивільно-правової відповідальності за вчинення

домашнього насильства.

Стаття 173². Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування

Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не

спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений, або неповідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі його винесення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до семи діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом даного правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту прав громадян.

Об'єктивна сторона включає в себе наступні діяння: вчинення домашнього насильства; вчинення насильства за ознакою статі; невиконання термінового заборонного припису; неповідомлення про місце свого тимчасового перебування.

Слід звернути увагу на те, що адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства за ст.173² КУпАП настає за вчинення лише 3 із 4 видів форм насильства: психологічного, фізичного та економічного.

Терміновий заборонний припис виноситься кривднику на строк до 10 діб уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення.

Терміновий заборонний припис може містити такі заходи:

- 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- 2) заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- 3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Кривдник, стосовно якого винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ органів Національної поліції України за місцем вчинення домашнього насильства.

Суб'єктом може бути особа, якій виповнилось 16 років, і яка вчинила насильство щодо однієї із осіб, на яких розповсюджується дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству.

Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання поширюється на таких осіб:

- 1) подружжя;
- 2) колишнє подружжя;
- 3) наречені;
- 4) мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя);
- 5) особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти;
- 6) особи, які мають спільну дитину (дітей);
- 7) батьки (мати, батько) і дитина (діти);
- 8) дід (баба) та онук (онука);
- 9) прадід (прабаба) та правнук (правнучка);
- 10) вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка);
- 11) рідні брати і сестри;
- 12) інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука);
- 13) діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими;
- 14) опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням;
- 15) прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя.

Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється також на інших родичів, інших осіб, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання, а також на суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Суб'єктивна сторона даного правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

У разі вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі суд під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про направлення особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, на проходження програми для таких осіб, передбаченої [Законом України](#) "Про запобігання та протидію домашньому насильству" чи [Законом України](#) "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" (ст.39 КУпАП). Непроходження програми для кривдників тягне настання кримінальної

відповідальності.

3. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей.

Держава покладає на батьків обов'язки щодо виховання дітей в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини. Батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя тощо. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, передбачених законодавством обов'язків щодо виховання дітей тягне настання адміністративної відповідальності.

Стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей

Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, -

тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена [Кримінальним кодексом України](#), якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, -

тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання рішення органу опіки та піклування щодо визначення способів участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею того з батьків, хто проживає окремо від дитини, -

тягне за собою накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Діяння, передбачене частиною п'ятою цієї статті, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягне за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та тимчасове обмеження того з батьків, з ким проживає дитина, у праві виїзду за межі України та обмеження у праві керування транспортним засобом - до виконання рішення в повному обсязі.

Умисне порушення встановленого законом обмеження щодо строку перебування дитини за межами України у разі самостійного вирішення питання про тимчасовий виїзд дитини за межі України тим із батьків, з яким рішенням суду визначено або висновком органу опіки та піклування підтверджено місце проживання цієї дитини, -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до ст.12 ЗУ «Про охорону дитинства» на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Права та обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини закріплені також в Сімейному кодексі України.

Особливу увагу слід звернути на ч.3 ст. 184 КУпАП, яка передбачає, що у разі вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено КУпАП, на батьків або осіб, які їх замінюють, накладається штраф, як і в випадку вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони прав та інтересів неповнолітніх.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого даною статтею, полягає в: 1) ухиленні батьків або осіб, що їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей; 2) вчиненні неповнолітніми віком від 14 до 16 років правопорушення, відповідальність за яке передбачено КУпАП; 3) вчиненні неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена ККУ, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність; 4) невиконання рішення органу опіки та піклування щодо визначення способів участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею того з батьків, хто проживає окремо від дитини; 5) умисне порушення встановленого законом обмеження щодо строку перебування дитини за межами України у разі самостійного вирішення питання про тимчасовий виїзд дитини за межі України тим із батьків, з яким рішенням суду визначено або висновком органу опіки та піклування підтверджено місце проживання цієї дитини.

Суб'єктом правопорушень є батьки дитини або особи, що їх замінюють.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

2. Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях.

Кожна особа має право на відпочинок в тиші без впливу стороннього шуму. Однак, у різних осіб час відпочинку і праці можуть не співпадати. Хтось відпочиває вдень, а вночі працює, проте переважна більшість осіб навпаки; хтось вимушений робити ремонт лише у вільний від роботи час, коли інші мешканці вдома; деякі будівельники навіть вдень створюють неможливі умови для праці. Проте в умовах тривалого впливу шуму, без відпочинку у відповідних умовах, людина втрачає працездатність, а також зазнає шкоди здоров'ю. Відповідно до Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24.12.94 р. шум відноситься до фізичних факторів середовища життєдіяльності, що впливають або можуть впливати на здоров'я людини чи на здоров'я майбутніх поколінь. Слід зазначити, що в різних регіонах ритм життєдіяльності зазвичай відрізняється. Тому саме органи місцевого самоврядування мають право встановлювати правила додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях, за порушення яких настає адміністративна відповідальність.

Стаття 182. Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях

Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від п'яти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і накладення штрафу на посадових осіб та громадян - суб'єктів господарської діяльності - від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією звуковідтворювальної апаратури, піротехнічних засобів, інших предметів порушення тиші або без такої і на посадових осіб та громадян - суб'єктів господарської діяльності - від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією звуковідтворювальної апаратури, піротехнічних засобів, інших предметів порушення тиші.

Об'єктом даного правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку.

Об'єктивна сторона даного правопорушення полягає у порушенні вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях (формальний склад).

Відповідно до статті 24 *Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»* від 24.12.1994 р. №

4004-ХІІ, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні будь-яких видів діяльності, з метою відвернення і зменшення шкідливого впливу на здоров'я населення шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів, **зобов'язані:**

1) здійснювати відповідні організаційні, господарські, технічні, технологічні, архітектурно-будівельні та інші заходи щодо попередження утворення та зниження шуму до рівнів, установлених санітарними нормами;

2) забезпечувати під час роботи закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу, культури, при проведенні концертів, дискотек, масових святкових і розважальних заходів тощо рівні звучання звуковідтворювальної апаратури та музичних інструментів у приміщеннях і на відкритих площадках, а також рівні шуму в прилеглих до них жилих і громадських будівлях, що не перевищують рівнів, установлених санітарними нормами;

3) вживати заходів щодо недопущення впродовж доби перевищень рівнів шуму, встановлених санітарними нормами, в таких приміщеннях і на таких територіях (захищені об'єкти):

- жилих будинків і прибудинкових територіях;
- лікувальних, санаторно-курортних закладів, будинків-інтернатів, закладів освіти, культури;
- готелів і гуртожитків;
- розташованих у межах населених пунктів закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу; інших будівель і споруд, у яких постійно чи тимчасово перебувають люди;
- парків, скверів, зон відпочинку, розташованих на території мікрорайонів і груп житлових будинків.

Шум на захищених об'єктах при здійсненні будь-яких видів діяльності **не повинен перевищувати рівнів, установлених санітарними нормами** для відповідного часу доби.

У нічний час, із двадцять другої до восьмої години на захищених об'єктах **забороняються гучний спів і викрики, користування звуковідтворювальною апаратурою** та іншими джерелами побутового шуму, **проведення салютів, феєрверків, використання піротехнічних засобів.**

Проведення на захищених об'єктах ремонтних робіт, що супроводжуються шумом, забороняється **у робочі дні з двадцять першої до восьмої години, а у святкові та неробочі дні - цілодобово.** Власник або орендар приміщень, у яких передбачається проведення ремонтних робіт, зобов'язаний повідомити мешканців прилеглих квартир про початок зазначених робіт. За згодою мешканців усіх прилеглих квартир ремонтні та будівельні роботи можуть проводитися також у святкові та неробочі дні. Шум, що утворюється під час проведення будівельних робіт, не повинен перевищувати санітарних норм цілодобово. Передбачені частинами другою, третьою та четвертою цієї статті вимоги щодо додержання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом, **не поширюються на випадки:**

1) здійснення в закритих приміщеннях будь-яких видів діяльності, що супроводжуються шумом, за умов, що виключають проникнення шуму в прилеглі приміщення, в яких постійно чи тимчасово перебувають люди;

2) здійснення в закритих приміщеннях будь-яких видів діяльності, що супроводжуються шумом, за умов, що виключають проникнення шуму за межі таких приміщень;

3) попередження та/або ліквідації наслідків аварій, стихійного лиха, інших надзвичайних ситуацій;

4) надання невідкладної допомоги, попередження або припинення правопорушень;

5) попередження крадіжок, пожеж, а також виконання завдань цивільної оборони;

6) проведення зборів, мітингів, демонстрацій, походів, інших масових заходів, про які завчасно сповіщено органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування;

7) роботи обладнання і механізмів, що забезпечують життєдіяльність жилих і громадських будівель, за умов ужиття невідкладних заходів щодо максимального обмеження проникнення шуму в прилеглі приміщення, в яких постійно чи тимчасово перебувають люди;

8) відзначення встановлених законом святкових і неробочих днів, днів міст, інших свят відповідно до рішення місцевої ради, проведення спортивних змагань;

9) проведення салютів, феєрверків, інших заходів із використанням вибухових речовин і піротехнічних засобів у заборонений час за погодженням із уповноваженим органом місцевого самоврядування в порядку, передбаченому правилами додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях.

Сільські, селищні, міські ради **затверджують Правила додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях**, якими з урахуванням **особливостей окремих територій** (курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні, заповідні тощо). Такими рішеннями устанавлюються заборони та обмеження щодо певних видів діяльності, що супроводжуються утворенням шуму, а також устанавлюється порядок проведення салютів, феєрверків, інших заходів із використанням вибухових речовин і піротехнічних засобів.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування в межах повноважень, встановлених законом, забезпечують контроль за додержанням керівниками та посадовими особами підприємств, установ, організацій усіх форм власності, а також громадянами санітарного та екологічного законодавства, правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях, інших нормативно-правових актів у сфері захисту населення від

шкідливого впливу шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів.

У статті 13 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. № 2707-ХІІ зазначено, що дозволи на гранично допустимі рівні шуму, що утворюється стаціонарними джерелами, зокрема під час роботи машин, механізмів, обладнання, інструментів, а також користування звуковідтворювальною апаратурою та музичними інструментами у концертних і танцювальних залах та на відкритих майданчиках, у театрах і кінотеатрах, дискотеках, казино, інших закладах розважального та грального бізнесу і культури, музичних закладах освіти, у ресторанах, кафе, барах, інших закладах громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування тощо, видаються в порядку, встановленому цим Законом.

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та недопущення перевищення встановлених рівнів впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря і здоров'я людини.

Шум - це рівень звуку, який змінюється в часі. Припустимі рівні шуму, що проникає в приміщення житлових і громадських будинків від зовнішніх і внутрішніх джерел, і припустимі рівні шуму на території житлової забудови визначаються **санітарними нормами припустимого шуму в приміщеннях жилих і громадських будівель та на території житлової забудови**.

Санітарні норми **не поширюються** на приміщення спеціального призначення (радіо-, теле-, кіностудії, зали театрів і кінотеатрів, концертні і спортивні зали й ін.). **Санітарні норми є обов'язковими для виконання** всіма міністерствами, відомствами й організаціями, що проектують, будують і експлуатують житлові, громадські будинки і промислові підприємства, розробляють проекти планування, забудови і реконструкції міст та інших населених пунктів, житлових районів, мікрорайонів, кварталів, а також організаціями, що проектують, виготовляють транспортні засоби, технологічні устаткування промислових, енергетичних і комунально- побутових підприємств і установок, інженерне устаткування будинків і побутові прилади.

Місцем вчинення правопорушення є населені пункти та громадські місця. Населеним пунктом є міста, селища міського типу, населені пункти сільської місцевості.

У нічний час, із двадцять другої до восьмої години, забороняються гучний спів і викрики, користування звуковідтворювальною апаратурою та іншими джерелами побутового шуму, проведення салютів, феєрверків, використання піротехнічних засобів.

Проведення на захищених об'єктах ремонтних робіт, що супроводжуються шумом, **забороняється у робочі дні з двадцять першої до восьмої години, а у святкові та неробочі дні – цілодобово**.

Власник або орендар приміщень, у яких передбачається проведення ремонтних робіт, *зобов'язаний повідомити мешканців прилеглих квартир* про початок зазначених робіт. За згодою мешканців усіх прилеглих квартир ремонтні та будівельні роботи можуть проводитися також у святкові та неробочі дні. Шум, що утворюється під час проведення будівельних робіт, *не повинен перевищувати санітарних норм цілодобово*.

Вказаним вище Законом, також, встановлено, що сільські, селищні, міські ради затверджують правила додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях, якими з урахуванням особливостей окремих територій (курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні, заповідні тощо) установлюються заборони та обмеження щодо певних видів діяльності, що супроводжуються утворенням шуму, а також установлюється порядок проведення салютів, феєрверків, інших заходів із використанням вибухових речовин і піротехнічних засобів.

Відповідно до розділу 8 рішення Одеської міської ради «Про затвердження Правил благоустрою території міста Одеси» від 23.12.2011 р. підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні будь-яких видів діяльності з метою відвернення і зменшення шкідливого впливу на здоров'я населення шуму та інших фізичних факторів зобов'язані:

1) здійснювати відповідні організаційні, господарські, технічні, технологічні, архітектурно-будівельні та інші заходи з попередження утворення та зниження шуму до рівнів, установлених санітарними нормами;

2) під час роботи закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу, культури, при проведенні концертів, дискотек, масових святкових і розважальних заходів тощо рівень шуму звуковідтворювальної апаратури та музичних інструментів у приміщеннях і на відкритих майданчиках, близько прилеглих жилих будинків не перевищував рівнів, установлених санітарними нормами;

3) вживати заходи з недопущення впродовж доби перевищень рівнів шуму, встановлених санітарними нормами, в таких приміщеннях і на таких територіях (захищені об'єкти): жилих будинках і прибудинкових територіях; лікувальних, санаторно-курортних закладах, будинках-інтернатах, закладах освіти, культури; готелях і гуртожитках; закладах громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу; інших будівлях і спорудах, у яких постійно чи тимчасово перебувають люди; парках, скверах, зонах відпочинку, розташованих на території мікрорайонів і груп жилих будинків. Шум на захищених об'єктах при здійсненні будь-яких видів діяльності не повинен перевищувати рівнів, установлених санітарними нормами, для відповідного часу доби.

Забороняється:

1) гучний спів, викрики, користування звуковідтворювальною апаратурою, створювання шуму при використанні виробничого обладнання та інструментів, вибухових матеріалів та піротехнічних виробів та інших

гучномовних установок в будинках, гуртожитках, на прибудинкових територіях, у зонах відпочинку та інших захищених об'єктах з 22.00 до 08.00;

2) проводити ремонтні та будівельні роботи в жилих будинках, квартирах, офісних приміщеннях, приміщеннях підприємств торгівлі та громадського харчування (ресторани, бари, кафе), розважальних та гральних закладів, розташованих в жилих будинках, у вбудованих і прибудованих до жилих будинків нежилих приміщеннях, інших захищених об'єктах без попередження мешканців прилеглих житлових будинків, жилих приміщень про початок робіт і час їх завершення. Нормативний рівень шуму на весь час проведення ремонтно-будівельних робіт у прилеглих жилих приміщеннях і прилеглих будинках не повинен перевищувати рівнів, установлених санітарними нормами. Забороняється проводити вказані роботи з 21.00 до 09.00, а у святкові і неробочі дні – впродовж доби;

3) встановлювати на відкритих балконах, лоджіях, вікнах та сходах будинків, будівель і споруд та інших місцях радіоапаратуру і включати її;

4) проводити реконструкцію доріг, збільшувати пропускну спроможність та якісний склад автотранспортних потоків без узгодження із санітарно-епідеміологічною службою міста.

Передбачені вимоги щодо додержання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом, не поширюються на випадки:

1) попередження та/або ліквідації наслідків аварій, стихійного лиха, інших надзвичайних ситуацій;

2) надання невідкладної допомоги, попередження або припинення правопорушень;

3) виконання завдань цивільної оборони;

4) проведення зборів, мітингів, демонстрацій, походів, інших масових заходів, про які завчасно сповіщено органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування;

5) роботи обладнання і механізмів, що забезпечують життєдіяльність жилих і громадських будівель, за умов вжиття невідкладних заходів з максимального обмеження проникнення шуму в прилеглі приміщення, в яких постійно чи тимчасово перебувають люди;

6) відзначення встановлених законом святкових днів, Дня міста, інших свят відповідно до рішення Одеської міської ради, її виконавчого комітету, проведення спортивних змагань;

7) проведення салютів, феєрверків, інших заходів із використанням вибухових речовин і піротехнічних засобів у заборонений час за умови додержання вимог Положення про порядок і правила проведення феєрверків (салютів) на території міста Одеси, затвердженого рішенням Одеської міської ради від 06.03.2006р. № 5292-IV;

8) здійснення в закритих приміщеннях будь-яких видів діяльності, що супроводжуються шумом, за умов, що виключають проникнення шуму в прилеглі приміщення, в яких постійно чи тимчасово перебувають люди;

9) здійснення в закритих приміщеннях будь-яких видів діяльності, що супроводжуються шумом, за умов, що виключають проникнення шуму за межі таких приміщень;

10) використання суб'єктами господарювання звуковідтворювального обладнання та музичних інструментів на території пляжу «Аркадія» та прилеглий зоні відпочинку громадян і території пляжу «Лузанівка-1» за умови виконання вимог пп. 8.1.6 цих Правил.

Суб'єкти господарювання, які використовують звуковідтворювальне обладнання та музичні інструменти, зобов'язані розробити проектну документацію та виконати заходи щодо зменшення впливу звукового навантаження на оточуюче середовище. Вказана проектна документація підлягає обов'язковому погодженню з органами санітарно-епідеміологічної служби. Встановлення та використання звуковідтворювального обладнання та музичних інструментів можливо виключно за умови додержання розробленої та погодженої проектною документації.

Суб'єкти господарювання, які використовують звуковідтворювальну апаратуру та музичні інструменти при проведенні концертів, дискотек, масових святкових і розважальних заходів тощо, зобов'язані призначити відповідальну посадову особу з забезпечення заходів щодо попередження утворення та зниження шуму до рівнів, установлених санітарними нормами протягом усього робочого часу.

Подібні Правила встановлюються з метою забезпечення прав і законних інтересів громадян щодо дотримання тиші на вулицях, площах, у парках, скверах, гуртожитках, житлових будинках, прибудинкових територіях, будівлях дачно-будівельних кооперативів, лісопаркових зонах відпочинку, пляжах та інших місцях масового відпочинку населення. Правила містять загальнообов'язкові на території міста норми, за порушення яких наступає адміністративна відповідальність відповідно до статті 182 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути громадяни та посадові особи.

3. Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях.

Одним із головних завдань держави є забезпечення здоров'я населення, яке поміж іншим вирішується шляхом встановлення заборони куріння тютюнових виробів у певних місцях, переважно громадських. Куріння тютюнових виробів взагалі знижує працездатність, збільшує захворюваність, скорочує життя людини. Проте куріння в громадських місцях наносить шкоду здоров'ю не тільки самого курця, а і оточуючих осіб. Саме тому такі дії тягнуть настання відповідальності.

Стаття 175¹. Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

Куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони здоров'я, забезпечення пожежної безпеки та громадського порядку.

Безпосереднім об'єктом правопорушення є норми законодавства (Закону України «Про заходи Щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22.09.2005 р. № 2899-IV), що регламентують попередження куріння тютюнових виробів, зниження рівня їх вживання серед населення, обмеження доступу до них дітей, охорони здоров'я населення від шкоди, що завдається їхньому здоров'ю внаслідок розвитку захворювань, інвалідності, а також смертності, спричинених курінням тютюнових виробів чи іншим способом їх вживання.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у курінні тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради. *Об'єктивна сторона* правопорушення, передбаченого статтею 175-1 КУпАП, вимагає при кваліфікації визначити **спосіб вчинення** правопорушення (куріння), **предмет** вчинення правопорушення, а також **місця куріння**.

Відповідно до Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22.09.2005 № 2899-IV :

курінням тютюнових виробів визначено дії, що призводять до згорання тютюнових виробів, у результаті чого утворюється тютюновий дим, який виділяється в повітря та вдихається особою, яка їх курить;

до тютюнових виробів, окрім сигарет з фільтром або без фільтру, цигарок, сигар, сигарил, відноситься також люльковий, нюхальний, смоктальний, жувальний тютюн, махорка та інші вироби з тютюну чи його замінників для куріння, нюхання, смоктання чи жування;

до місць, в яких заборонено куріння, віднесено робочі місця та громадські місця, за винятком спеціально для цього відведених місць.

Увага! Оскільки громадський порядок становить систему суспільних відносин, які складаються і розвиваються в громадських місцях, місце вчинення правопорушення є **обов'язковою ознакою об'єктивної сторони протиправного діяння**.

Під робочим місцем необхідно розуміти місце постійного або тимчасового перебування працівника в процесі трудової діяльності. Для кваліфікації правопорушення немає значення, на якому робочому місці знаходиться правопорушник : **постійному робочому місці**, - на якому працівник перебуває більшу частину робочого часу (більше 50% або більше 2 годин безперервно); або непостійним робочим місцем вважається місце, на якому працівник перебуває меншу частину (менше 50% або менше 2 годин безперервно).

Якщо робота здійснюється в різних пунктах робочої зони, постійним робочим місцем вважається вся **робоча зона**, яка визначається як простір, обмежений заввишки до 2 м над рівнем підлоги або майданчика, на якому знаходиться місце постійного або непостійного (тимчасового) перебування працівників. (див. Методичні рекомендації для проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджені наказом Міністерства праці від 01.09.1992 р. № 41).

Власник або уповноважені ним особи, чи орендарі відповідних споруд, окремих приміщень зобов'язані відвести **спеціальні місця для куріння**, обладнані витяжною вентиляцією чи іншими засобами для видалення тютюнового диму, а також розмістити наочну інформацію про розташування таких місць та про шкоду, якої завдають здоров'ю людини куріння тютюнових виробів чи інші способи їх вживання. Законом можуть встановлюватися й інші обмеження щодо місць вживання тютюнових виробів.

Громадське місце визначається Законом України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22.09.2005 р № 2899-IV **як частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, зокрема під'їзди, а також підземні переходи, стадіони.**

Стаття 13 Закону деталізує види громадських місць, в яких забороняється вчиняти правопорушення. Так, забороняється куріння тютюнових виробів, а також електронних сигарет і кальянів: 1) у ліфтах і таксофонах; 2) у приміщеннях та на території закладів охорони здоров'я; 3) у приміщеннях та на території навчальних закладів; 4) на дитячих майданчиках; 5) у приміщеннях та на території спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд та закладів фізичної культури і спорту; 6) у під'їздах житлових будинків; 7) у підземних переходах; 8) у транспорті загального користування, що використовується для перевезення пасажирів; 9) у приміщеннях закладів ресторанного господарства; 10) у приміщеннях об'єктів культурного призначення; 11) у приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ; 12) на стаціонарно обладнаних зупинках маршрутних транспортних засобів.

Забороняється, крім спеціально відведених для цього місць, куріння тютюнових виробів: 1) у приміщеннях підприємств, установ та організацій усіх форм власності; 2) у приміщеннях готелів та аналогічних засобів

розміщення громадян; 3) у приміщеннях гуртожитків; 4) в аеропортах та на вокзалах.

У місцях та закладах, де куріння заборонено, має бути розміщена наочна інформація, яка складається із графічного знаку про заборону куріння та тексту такого змісту: "Куріння заборонено!". У спеціально відведених для куріння місцях розміщується наочна інформація, яка складається із відповідного графічного знаку та тексту такого змісту: "Місце для куріння. Куріння шкодить Вашому здоров'ю!". Власник, уповноважені ним особи або орендарі відповідних споруд чи окремих приміщень зобов'язані відвести спеціальні місця для куріння, сумарна площа яких не має перевищувати 10 відсотків загальної площі відповідної споруди чи приміщення, обладнані витяжною вентиляцією чи іншими засобами для видалення тютюнового диму, а також розмістити відповідну інформацію.

На час проведення масових заходів сільські, селищні та міські ради в межах відповідної адміністративної території можуть заборонити або обмежити куріння тютюнових виробів.

Відповідно до розділу 8 рішення Одеської міської ради «Про затвердження Правил благоустрою території міста Одеси» від 23.12.2011 р. забороняється куріння тютюнових виробів на робочих місцях та в громадських місцях (за винятком місць, спеціально для цього відведених), а саме: 1) в будівлях, спорудах (їх частинах), доступних або відкритих для відвідування вільно чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їздах; 2) у тунелях і підземних пішохідних переходах; 3) на стадіонах; 4) у ліфтах, таксофонах; 5) на територіях закладів освіти, у тому числі дитячих комбінатів, шкіл, вищих та середніх навчальних закладів; 6) на територіях та безпосередньо поряд з територіями дитячих майданчиків, дитячих розважальних атракціонів, майданчиків для відпочинку та дозвілля; 7) у приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності. Необережність проявляється у незнанні вимог рішення міської, селищної та сільської ради про визначення заборонених для куріння місць.

При кваліфікації правопорушень, вчинених повнолітніми особами, слід враховувати : **по-перше**, характер вчиненого правопорушення, особу правопорушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність, що передбачено ст. 33 КУпАП; обставини, що пом'якшують відповідальність (щире розкаяння, вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин, вчинення правопорушення неповнолітнім; вчинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року).

По-друге, можливість звільнення від адміністративної відповідальності за малозначністю на підставі ст. 22 КУпАП. Як свідчить

практика розгляду справ про адміністративні правопорушення за ст. 175-1, в більшості випадків, осіб, що притягувалася до адміністративної відповідальності, було звільнено від адміністративної відповідальності на підставі ст. 22 КУпАП. Аналіз таких справ дав можливість зробити висновок, що при визначенні малозначності адміністративними комісіями виконкомми міських, селищних, сільських рад взято до уваги такі критерії як суспільна шкідливість вчиненого, наявність збитків завданих державі, суспільним інтересам або безпосередньо громадянам. При застосуванні ст. 22 КУпАП, враховувались такі пом'якшуючі обставини як щире каяття. Обтяжуючі обставини при розгляді справ встановлено не було. Окрім того, виходячи з викладеного, при вирішенні питання щодо застосування ст. 22 КУпАП взято до уваги обстановку, в якій вчинено порушення, особу порушника – стан його здоров'я, матеріальне становище, наявність на утриманні малолітніх, неповнолітніх дітей чи недієздатних осіб.

Для інформації! Особи, які здійснюють торгівельну діяльність із порушенням законодавства про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення, несуть відповідальність згідно із статтею 20 Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення».

4. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді.

Зловживання спиртними напоями призводить до погіршення здоров'я та працездатності населення, крім того поява в громадських місцях у п'яному вигляді ображає людську гідність і громадську мораль. Крім того, вживання спиртних напоїв у громадських місцях сприяє розповсюдженню пияцтва серед населення, зокрема у молодіжному середовищі. З метою запобігання негативним наслідкам пияцтва державою передбачена адміністративна відповідальність за розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді.

Стаття 178. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді

Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива,

алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді, -

тягнуть за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у 1) розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях і 2) появі в громадських місцях у п'яному вигляді.

Розглянемо особливості їх кваліфікації.

Об'єктивна сторона «розпивання алкогольних напоїв у громадських місцях» полягає виключно в активних діях з вживання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв (горілки, коньяку, вин, самогону чи інших алкогольних напоїв домашнього виготовлення та ін.). Вживання одеколонів, лосьйонів, політури та інших одурманюючих рідин на спиртовій основі також становлять предмет вчинення правопорушення, тому що не має значення вид ужитого напою, який містив алкогольну складову.

Згідно з Законом «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів», **пиво** - це насичений діоксидом вуглецю пінистий напій, отриманий під час бродіння сусла пивними дріжджами охмеленого. **Безалкогольним пивом** є такою ж напій, але з об'ємною часткою спирту не більше ніж 0,5%, який виходить шляхом діалізу або переривання бродіння, або виробництва пивного сусла з пониженим вмістом речовин у початковому суслі.

Слабоалкогольними напоями вважаються лікєро-горілчані напої міцністю від 1,2 % до 8,5 %, з масовою концентрацією екстрактивних речовин не більше ніж 14 г/100 см³, виготовлений на основі водно-спиртової суміші з використанням інгредієнтів, напівфабрикатів та консерванта, насичений чи ненасичений діоксидом вуглецю. Іноді містять кофеїн чи екстракт гуарани – так звані «енергетичні коктейлі». Особливість впливу таких напоїв пов'язана з тим, що вони містять у собі вуглекислий газ. Він прискорює проходження

алкоголю через шлунок і його всмоктування в кишечнику, а через це швидко створюється висока концентрація алкоголю в організмі. В Україні ринок слабоалкогольних напоїв досить насичений, найпопулярнішими є «Ром-Кол», «Джин-Тонік», «Лонгер», енергетичні коктейлі. Такі напої також називають «алкопоп» через їх значну популярність серед молоді (в тому числі, серед неповнолітніх).

Склад адміністративного правопорушення за ч.1 ст.178 буде мати місце тільки у разі розпиття алкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших *заборонених законом місцях*, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування.

При цьому, досягнення певного стану алкогольного сп'яніння є не обов'язковим, що найбільше оспорується правопорушником під час складання протоколу, оскільки для складу правопорушення достатньо одного факту їх розпивання в місцях, спеціально не встановлених для цього. Саме тому розливання / знаходження в стаканах чи іншому посуді для пиття рідини, яка має характерний запах та вміст, пляшки від пива (з залишками пени, що свідчить про вживання), ром-коли та інших слабоалкогольних напоїв, вина, горілки з залишками напоїв, а також інші дії, що свідчать про намір вживання (розливання спиртного напою в стакани, відкупорка пляшок, розкладання закуски і т.п.) слід кваліфікувати як правопорушення за ч. 1 ст. 178. Сутність поняття «розпивання» охоплює не тільки сам факт вживання спиртного напою, але й дії, що передують йому (наприклад, розливання спиртного напою в стакани).

Іншим видом дій, які утворюють об'єктивну сторону цього правопорушення, є *поява в громадських місцях* у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, під якою необхідно розуміти : поведінку особи у стані сп'яніння, яка явно порушує загальноновизнані норми (непрстойні висловлювання або жести, грубі вигуки, нав'язливе ставлення до громадян тощо); коли порушник має непрстойний зовнішній вигляд, що викликає відразу (брудний, мокрий, розстебнутий одяг тощо); через сп'яніння особа повністю чи значною мірою втратила орієнтування (безцільно стоїть чи безцільно пересувається з місця на місце, у неї порушена координація рухів, звідси - нестійкість, хитка хода); п'яний повністю безпорадний (у непрстойному стані). Факт появи особи в громадських місцях у такому стані принижує людську гідність, викликає негативну реакцію з боку оточуючих. Внаслідок пограння громадської моралі, яка є складовою громадського порядку, настає правовий наслідок такої поведінки - притягнення відповідної особи до адміністративної відповідальності. До того ж не має значення вид ужитого напою, що містив алкогольну складову.

Суб'єктами адміністративно караного діяння, за ст. 178 КУпАП, є осудні фізичні особи, які досягли 16-річного віку. До осіб у віці від 16 до 18

років, які вчинили зазначене адміністративне правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені ст. 24¹ КУпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого чи непрямого умислу. При цьому для притягнення до адміністративної відповідальності форма провини не має істотного значення. І при навмисній, і при необережній провині порушник має достатньо чітке уявлення про антигромадський, аморальний характер своєї поведінки, про можливі для нього негативні наслідки, що можуть настати у зв'язку з учиненим.

Слід зазначити, що і розпиття спиртних напоїв у заборонених законом місцях, і поява в громадських місцях у п'яному вигляді належать до розряду найбільш поширених порушень громадського порядку.

Увага! При здійсненні провадження у справі про адміністративне правопорушення слід враховувати, що :

- не підлягає притягненню до адміністративної відповідальності особа тільки за сам факт появи у нетверезому стані, у п'яному вигляді у громадському місці, якщо вигляд і поведінка особи при цьому є пристойними;
- для кваліфікації правопорушення за ч. 1 ст. 178 не має значення стан алкогольного сп'яніння, який має особа внаслідок розпиття алкогольних напоїв в громадських місцях;
- процесуальний документ має обов'язково містити відомості про вид громадського місця, де особа розпивала алкогольні напої чи появилася у п'яному вигляді; вид напою, що розпивався із ознаками його належності до пива, слабоалкогольних та алкогольних напоїв; а також спосіб вживання (яким чином розпивався); ознаки п'яного вигляду, які мають ображати людську гідність та громадську мораль.

Якщо **ч. 2 ст. 178 КУпАП** передбачає адміністративну відповідальність **за повторність** протягом року «розпивання» та «появу» в громадському місці, то за **ч. 3 ст. 178 КУпАП** до адміністративної відповідальності притягується особа **за системність вчинення правопорушення** : яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді. Поліцейськими готуються матеріали адміністративної справи, яка супровідним листом надсилається в суд.

У разі розпивання спиртних напоїв неповнолітньої особи разом із батьками, правопорушення кваліфікується за статтею **180 КУпАП, яка встановлює адміністративну відповідальність за** доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, особами, які їх замінують, або іншими особами. Таким чином, щодо повнолітньої особи поліцейському важлива встановити сам факт розпивання (активного вживання) алкогольних напоїв, то щодо неповнолітнього необхідно встановити стан алкогольного сп'яніння.

Доведення до стану сп'яніння означає спонукання (шляхом особистого прикладу) або психічного чи фізичного примусу неповнолітнього, якому не виповнилося 18 років, до вживання спиртних напоїв, у результаті чого він перебуває в стані сп'яніння. Варто звернути увагу на те, що адміністративна відповідальність за такі дії настає за наявності будь-якого, навіть легкого ступеня сп'яніння неповнолітнього. Проте, якщо неповнолітній систематично втягувався в пияцтво, то винна в цьому доросла особа підлягає кримінальній відповідальності. Якщо неповнолітній перебуває в службовій залежності від особи, яка довела його до стану сп'яніння, то остання також несе кримінальну відповідальність.

Суб'єкт адміністративного проступку – батьки неповнолітнього, особи, що їх замінюють, будь-які інші фізичні осудні особи, які досягли 18-річного віку (спеціальний суб'єкт).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Висновки

Громадський порядок як стан соціальної урегульованості формується з вольових відносин людей, різноманітних їхніх спільнот (колективів). Ці відносини реалізуються в їхній поведінці, вчинках, діях, взаєминах один з одним, колективом, сім'єю, суспільством, державою. Громадяни на свій розсуд обирають той чи інший варіант поведінки, що в усіх випадках має співвідноситися з інтересами громадського порядку.

Хоча громадянам і «дозволено все, що не заборонено законом», проте держава, надаючи людині волю обрання того чи іншого варіанта поведінки в суспільстві, водночас впливає на поведінку членів суспільства, «підказує» позитивні його форми, встановлюючи відповідні правила в офіційних юридичних нормах.

Складний, комплексний характер сфери громадського порядку і сфери громадської безпеки обумовлює необхідність існування різних способів їхньої охорони. В залежності від специфіки правового регулювання суспільних відносин в розглянутих сферах і характеру заходів, за допомогою яких охороняється громадський порядок і забезпечується громадська безпека, розрізняють наступні способи охорони: адміністративно-правовий, оперативно-розшуковий, кримінально-правовий і цивільно-правовий.

Адміністративно-правова охорона громадського порядку представляє собою виконавчо-розпорядницьку діяльність органів державного управління, що складаються з встановлених обов'язкових правил поведінки, створення необхідних умов для їх виконання, а також здійснення адміністративного нагляду і вжиття заходів впливу.

Слід пам'ятати, що кваліфікація є найважливішою стадією (етапом) правозастосування (діяльності по застосуванню норм законодавства про адміністративні правопорушення). Правильна кваліфікація – необхідна умова

законності всієї правозастосовчої діяльності. В даній лекції увага зосереджена на особливостях кваліфікації лише деяких (найбільш розповсюджених або найбільш складних для кваліфікації) адміністративних правопорушень, особливості кваліфікації інших відводиться на самостійну підготовку.